

9

2005
ročník 57

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 274 _____ **CALIMERA – spolupráce místních kulturních institucí, uplatňování nových metod práce a digitalizace místního kulturního dědictví v Evropě/** Miroslav Ressler
- 279 _____ **Co je public lending right?/** James Parker
- 281 _____ **Malé štěstí z velkého neštěstí v Knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana/** Olga Martanová
- 282 _____ **JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ**
- 283 _____ **Bilance druhé etapy regionálních funkcí/** Ladislava Zemánková
- 288 _____ **KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...**
Ján Zákopčaník/ Jan Meier
- 289 _____ **AKTUALITY z 10. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR/** Lea Prchalová
- 290 _____ **JAK NA TO Knihovna kulturní centrum města/** Nada Čížková
- 291 _____ **Co s nimi? Do sběru?/** Ivo Markvart
- 292 _____ **Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice – 8/** Jitka Ledvinová
- 295 _____ **Digitální projekty a programy v České republice a v angloamerické oblasti – 3/** Vesna Škodová
- 296 _____ **Týmová práce a její využití ve veřejných knihovnách – 2/** Dana Petřýdesová
- 299 _____ **Novinky o informačních zdrojích na konferenci INFORUM 2005**
- 300 _____ **RECENZE**
- 301 _____ **Z KNIHOVEN...**
- 306 _____ **ZE SVĚTA**
- 307 _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR**
- 308 _____ **KNIHOVNY V TISKU**
_____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno
v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Hana Jirkalová

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),

Ing. Aleš Brožek, Mgr. Jan Helcelet, Ing. Jan Kaňka,

PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,

PhDr. Jan Meier, Mgr. Petra Miturová,

Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,

PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,

PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma

ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.

Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 082 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvím poštovní přepravy Praha

č.j. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace

z programu MK ČR Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit
publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 9. 2005

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

CALIMERA – collaboration between local cultural institutions,
application of new working methods and digitization of the local
cultural heritage in Europe (*Miroslav Ressler*) /274

What is Public Lending Right? (*James Parker*) /279

Small silver lining to a large cloud at the Bedřich Beneš Buchlovian
Library (*Olga Martanová*) /281

Second stage of regional functions at libraries – final balance
(*Ladislava Zemánková*) /283

Central Libraries Council: Latest from 10th meeting
(*Lea Prchalová*) /289

How to go about it: The library as an urban cultural centre
(*Nada Čížková*) /290

Prison libraries in the West and the Czech Republic – 9
(*Jitka Ledvinová*) /292

Digital projects and programmes in the Czech Republic
and the Anglo-American sphere – 3 (*Vesna Škodová*) / 295

Teamwork and its use in public libraries – 2
(*Dana Petřýdesová*) /296

News on information sources at the INFORUM 2005
Conference /299

Reviews /300

From the libraries /301

Regular features

AUS DEM INHALT

CALIMERA – Zusammenarbeit der örtlichen Kulturinstitutionen,
Durchsetzung der neuen Arbeitsmethoden und Digitalisation des
Ortskulturerbe in Europa (*Miroslav Ressler*) /274

Was ist Public Lending Right? (*James Parker*) /279

Kleines Glück aus dem grossen Unglück in der
Bedřich-Beneš-Buchlovian-Bibliothek (*Olga Martanová*) /281

Bilanz der Zweiten Etappe von Regionalfunktionen
(*Ladislava Zemánková*) /283

Bibliothekarischer Zentralrat: Aktualitäten aus der 10. Tagung
(*Lea Prchalová*) /289

Wie darauf: Bibliothek als Kulturzentrum der Stadt
(*Nada Čížková*) /290

Gefängnisbibliotheken in der Westwelt und in der TschR – 8
(*Jitka Ledvinová*) /292

Digitalprojekte und –programme in der TschR und in der
angloamerikanischer Region – 3 (*Vesna Škodová*) /295

Teamarbeit und und ihre Ausnützung in den öffentlichen
Bibliotheken – 2 (*Dana Petřýdesová*) /296

Neuigkeiten über Informationsquellen auf der Konferenz
INFORUM 2005

Rezensionen /300

Aus den Bibliotheken /301

Regelmässige Spalten

CALIMERA

– spolupráce místních kulturních institucí, uplatňování nových metod práce a digitalizace místního kulturního dědictví v Evropě

ÚVOD

Koordinační akce CALIMERA (**C**ultural **A**pplications: **L**ocal **I**nstitutions **M**ediating **E**lectronic **R**esource **A**ccess) probíhala od 1. 12. 2003 do 31. 5. 2005 za finanční podpory Evropské komise a opírala se o výsledky, jichž bylo dosaženo při budování vzorové sítě projektu PULMAN, který vytvořil zázemí pro podporu úspěšné praxe v místních institucích v rámci Evropy a poskytl základ pro realizaci výše uvedené akce.

Finanční koordinaci projektu prováděla *Anna Maria Runkel z oddělení knihoven a archivů Městského úřadu v Lisabonu*, vědeckým koordinátorem a manažerem projektu byl *Robert Davies z firmy MDR Partners ve Velké Británii*.

Na koordinační akci se podílelo celkem 48 knihoven a dalších institucí z oblasti kultury z Arménie, Belgie, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Česka, Dánska, Estonska, Finska, Francie, Holandska, Chorvatska, Irska, Islandu, Itálie, Kypru, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Makedonie, Moldavska, Německa, Norska, Polska, Rakouska, Rumunska, Ruska, Řecka, Slovenska, Slovinska, Srbska, Španělska, Švédsko, Turecka, Velké Británie a Ukrajiny.

Za Českou republiku se koordinační akce zúčastnila Národní knihovna ČR, zastoupená Mgr. Adolfem Knollem, ředitelem NK ČR pro vědu, výzkum a mezinárodní vztahy, který byl manažerem projektu v NK ČR a Knihovna Kroměřížska, jejíž ředitelka PhDr. Šárka Kašpárková byla národní koordinátorkou akce. Při realizaci projektu spolupracovala s Knihovnickým institutem NK ČR, Ústřední archivní správou, Národním ústředním archivem a Asociací muzeí a galerií ČR. Bylo také podle potřeby využíváno zkušeností členů pracovní skupiny pro realizaci projektu ve složení:

PhDr. Hana Mazurová, ředitelka Městské knihovny v Chrudimi,
PhDr. Ivo Frolec, ředitel Slováckého muzea v Uherském Hradišti,
PhDr. Eva Žáková, ředitelka Krajské knihovny v Karlových Varech,
Mgr. Lucie Křížová, Moravský zemský archiv v Brně,
PhDr. Miroslav Ressler, Knihovnický institut NK ČR.

HLAVNÍ STRATEGICKÉ CÍLE PROJEKTU

- Zajistit, aby místní kulturní instituce (veřejné knihovny, muzea a archivy) mohly aktivně přispět k realizaci *Programu rozvoje výzkumu a technologií informační společnosti 2002–2006* a úspěšně využívat jeho výsledků.
- Podpořit místní kulturní instituce, aby se mohly zúčastnit budoucích programů vyhlašovaných Evropskou komisí
 - koordinací strategií zpracovávaných místními úřady,
 - identifikací výzkumných problémů,
 - ustavením společných pracovních skupin,
 - organizací seminářů, jichž se zúčastní ti, kteří jsou odpovědní za vytváření sítí, zástupci státních orgánů, místních úřadů a průmyslových podniků.
- Koordinovat a mobilizovat místní kulturní instituce k realizaci jejich nové role klíčových zařízení transformujících inovativní technologie do služeb užitečných pro řadové občany, resp. institucí informační společnosti, usilujících o to, aby evropské kulturní dědictví sloužilo občanům.

- Podporovat postavení místních kulturních institucí jako prostředníků mezi technologickou modernizací a koncovými uživateli, vytvářejících a poskytujících přístup ke kulturnímu dědictví a kulturní turistice a identifikujících rámec pro výzkum zaměřující se na využitelnost zdrojů místního kulturního dědictví.
- Přispět ke zpracování strategií pro uchování evropské kolektivní a komunitní paměti v celé její rozmanitosti a k rozvoji ekonomiky založené na znalostech.
- Přispět ke sdílení poznatků z úspěšné praxe lokálními institucemi, tím že budou zpracovávat doporučení a srovnávací nástroje a připravovat vysoce účinné aktivity přispívající k popularizaci těchto poznatků.

INFORMACE O PRŮBĚHU AKCE

Během prvních dvou měsíců roku 2004 byl ve všech zemích spolupracujících na projektu zpracován přehled orgánů a organizací odpovědných za činnost veřejných knihoven, místních muzeí a archivů na celostátní úrovni, přehled firem, jejichž služeb by mohlo být využito v oblasti digitalizace kulturního dědictví v obcích a regionech a zjištěn současný stav v oblasti zajímavých projektů týkajících se digitalizace kulturního dědictví a realizovaných v knihovnách, muzeích a archivech (s využitím dotazníku zpracovaného pro potřeby projektu CALIMERA profesorem *Petrem Brophyem*, ředitelem *Centre for Research in Library & Information Management* při *Metropolitní univerzitě v Manchesteru*). Jednotlivé země prostřednictvím svých národních koordinátorů také zajistily během prvního pololetí roku 2004 zpracování situačních zpráv o místních veřejných knihovnách, muzeích a archivech. Za Českou republiku tuto zprávu zpracovali *Mgr. Dagmar Fialová*, výkonná ředitelka *Asociace muzeí a galerií*, *PhDr. Lenka Linhartová*, pracovnice *Ústřední archivní správy Ministerstva vnitra České republiky* a *PhDr. Miroslav Ressler*, vedoucí studijního a informačního oddělení Knihovnického institutu NK ČR. V ČR byla také vytvořena webová stránka věnovaná aktivitám projektu u nás v rámci portálu *Knihovnického institutu NK ČR*. Za řízení *Mgr. Adolfa Knolla* byl uspořádán workshop, který se uskutečnil ve dnech 16. a 17. dubna 2004 v Praze a byl věnován strategickým otázkám využití informační a komunikační technologie v místních kulturních institucích, novému poslání, roli a službám místních kulturních institucí a aplikaci inovativních projektů digitalizace při vytváření „paměti obce“.

Po zpracování situačních zpráv došlo ke zpracování dotazníku zaměřeného na získání přehledu o stavu formálního i neformálního vzdělávání archivářů, knihovníků a pracovníků muzeí a také informací týkajících se dalšího rozvoje vzdělávání pracovníků kulturních institucí pro jednání semináře v Dánsku, který byl na tyto otázky zaměřen (uskutečnil se 5.–6. listopadu roku 2004 v Aarhusu). Na základě zmíněného dotazníku a také jednání semináře došlo pak v prvním pololetí roku 2005 ke zpracování **Training guideline** (Směrnice ke vzdělávání), jejímiž autorkami jsou *Anne-Marie Schmidt (Aarhus Public Library – Dánsko)* a *Kristina Virtanen (Helsinki City Library)*.

DOPORUČENÍ PROJEKTU CALIMERA

Patrně nejnáročnější etapou celého projektu z hlediska odborného i organizačního bylo zpracování a překlad Doporučení projektu CALIMERA. Koordinace zpracování Doporučení CALIMERA se ujal *Essex County Council (Rada hrabství Essex – Velká Británie)*, partner koordinační akce a celkovou redakci provedla paní *Julia Harrison*. Po zpracování dvou verzí dokumentu bylo za deset týdnů třeba zajistit překlad více než 400 stran náročného textu při velmi nízkém rozpočtu na tuto činnost. Nakonec se díky obětavé práci překladatelského týmu podařilo celou publikaci přeložit v termínu. Na překladu *Guidelines* do češtiny se podíleli: *Mgr. Antonín Jeřábek*, *PhDr. Vladimír Mach*, *PhDr. Petra Šťastná*, *PhDr. Eva Marvanová* a *PhDr. Miroslav Ressler*.

Cílem těchto doporučení je poskytnout odborníkům pracujícím v kulturních zařízeních na místní úrovni (obzvláště v místních knihovnách, muzeích a archivech) a exekutivním orgánům, resp. jejich pracovníkům ve zhuštěné a odpovídající formě přehled stavu využívání nových technologií. Záměrem doporučení je také objasnit čtivým a zajímavým způsobem, jak tyto technologie rozvíjet, aby poskytovaly takové služby, které by uspokojovaly reálné potřeby uživatelů – sociální, kulturní a ekonomické – a stimulovaly v co největší míře adaptabilitu a tvořivost naší odborné komunity. Dále by doporučení měla podpořit lepší pochopení klíčové role, kterou místní kulturní instituce a jejich služby mohou hrát při plnění závažných

politických cílů v Evropě, včetně těch, jež uvádí Akční plán široce založeného konceptu e-Europe (e-Europe Action Plan).

Doporučení navazují na ta, jež byla zpracována při budování sítě projektu PULMAN v rámci 5. rámcového programu Evropské komise a přeložena do 26 jazyků. V elektronické podobě vyšla v letech 2002–2003 (v některých zemích, mj. i v ČR, byla vydána rovněž knižně) a mají podobnou strukturu. Hlavní rozdíl mezi oběma dokumenty je v tom, že Doporučení CALIMERA jsou nejen aktualizovanou verzí, ale také verzí rozšířenou o služby nabízené archivy a muzei. Podobně jako tomu bylo v případě Doporučení projektu PULMAN i v případě těchto Doporučení byly zpracovány v první polovině roku 2005 překlady do mnoha evropských jazyků. Všechny verze (překlady) jsou dostupné na webové stránce projektu CALIMERA.

Celý komplet obsahuje 23 tematicky samostatných kapitol rozdělených do tří hlavních oddílů, jež pokrývají sociálně politickou problematiku, řízení a technické otázky využití nových technologií. K ulehčení využívání souboru pracovním přetíženými pracovníky exekutivy je v úplné verzi přiložen ke každému Doporučení souhrn. Poslední část každého Doporučení tvoří řada webových adres odkazujících k inovativním aplikacím technologie, které se týkají nebo mají vliv na místní kulturní instituce. Ty pak mají napomoci uživatelům posoudit hlavní vývojové trendy v Evropě z jejich vlastního hlediska.

Doporučení jsou (stejně jako v případě projektu PULMAN) volně k dispozici k dalšímu vydání. Národní koordinátorka projektu se dohodla s Knihovnickým institutem NK ČR, že i tato Doporučení budou vydána v klasické knižní podobě. Předpokládáme, že publikace bude k dispozici již koncem roku 2005, a to na konferenci *Knihovny, archivy a muzea v digitálním věku 2005*.

SOUBOR STRATEGICKÝCH NÁSTROJŮ

Kromě uvedených Doporučení byl také v rámci projektu zpracován dokument *Soubor strategických nástrojů*. Na jeho vytvoření se podíleli odborníci z mnoha zemí, koordinaci prováděla Rada muzeí knihoven a archivů (*Museums, Libraries and Archives Council*) z Velké Británie a užitečnými komentáři a redakčními připomínkami ke konečné podobě materiálu přispěla celá řada odborníků, mezi jinými také Mgr. A. Knoll z NK ČR.

Záměrem zpracovatelů tohoto souboru je podpora všech, kteří se zabývají spoluprací muzeí, archivů a knihoven. Soubor informuje řídicí pracovníky o účinných způsobech vytváření služeb citlivě reagujících na potřeby uživatelů, jež přispějí k rozvoji demokracie a občanské společnosti, celoživotního vzdělávání, sociálního a ekonomického rozvoje a kulturní rozmanitosti. Odborným pracovníkům, kteří se zabývají vytvářením sítí, a těm, kteří působí v místních institucích, nabízí tento materiál nové přístupy k promyšlení a projednávání otázek souvisejících se získáváním podpory úřadů přímého řízení a také útarů odpovědných za financování kultury.

Soubor nástrojů poskytuje také krátký úvod k základním otázkám strategie a odkazuje k důležitým dokumentům zpracovaným účastníky projektu CALIMERA a dalšími autory. Nabízí praktické vedení a užitečné rady týkající se partnerství a spolupráce mezi muzei, knihovnami a archivy při realizaci projektů digitalizace. Součástí souboru je také řada případových studií, které uvádějí příklady inovativních způsobů úspěšné spolupráce mezi muzei, knihovnami a archivy a také stručný výkladový slovníček.

Výše uvedený dokument usiluje o vytvoření politické atmosféry na národní a evropské úrovni příznivé pro přijetí technologií založených na výzkumu a vytváření paměti obce v místních kulturních institucích prostřednictvím sdílení zkušeností a odborných poznatků.

MĚŘENÍ Vlivu ČINNOSTI KULTURNÍCH INSTITUCÍ NA VEŘEJNOST

Z hlediska dalšího zkvalitňování služeb místních kulturních zařízení stojí za pozornost také seminář pořádaný jednou z partnerských institucí koordinační akce CALIMERA, a sice CERLIM (*Centre for Research in Library and Information Management, Manchester Metropolitan University*), který byl zaměřen na otázky vlivu, resp. dopadu činnosti místních kulturních zařízení na veřejnost. (18. únor 2005).

Seminář byl výrazem trvalého úsilí projektu CALIMERA o zlepšení praxe a zmapování výzkumné agendy

týkající se místních kulturních zařízení v celé Evropě. Poskytl rovněž hodnotné fórum pro úvahy a plánování zaměřené na otázky vlivu a dopadu činnosti zařízení v kulturní sféře.

Účastníky semináře byly osobnosti s vysokou odbornou erudicí a zkušenostmi z Evropy a USA.

Seminář se zabýval hlavně:

- porovnáním dostupných odborných znalostí a zkušeností o měření vlivu místních kulturních zařízení na uživatele, resp. veřejnost,
- identifikaci kroků nezbytných k dosažení systematictějšího hodnocení vlivu v rámci celé oblasti kulturních zařízení.

Referát ze semináře zdůrazňuje především „klíčová zjištění“, jež vyplynula z prezentací a diskuzí, jimiž jsou:

- potřeba průkaznosti vlivu, aby bylo možno navrhnout odpovídající opatření a požadované modely hodnocení vlivu (např. vliv na jednotlivce, personál a různé skupiny populace),
- nutnost sdílení informací nejen mezi resorty, ale i přes hranice států,
- potřeba měření výsledků vzdělávání.

Dokument rovněž obsahuje odkazy k mnoha užitečným studiím a zprávám z Evropy i odjinud včetně inovativních studií amerických expertů.

Referát obsahuje 21 podrobných doporučení. Závěrečné doporučení vyzývá k mezinárodní spolupráci v této oblasti mezi výzkumníky, pracovníky řídicí sféry i odborníky z praxe.

CESTOVNÍ MAPA VÝZKUMU

CERLIM, resp. profesor *Peter Brophy*, připravil také dokument *Cestovní mapa výzkumu*, který identifikuje opatření a akce, jež by měly být rychle podniknuty k rozvoji digitálního a „síťového prostředí“ v místních institucích kulturního dědictví, k nimž patří muzea, knihovny, archivy, galerie a stále rostoucí počet soukromých subjektů v obcích, které vyvíjejí kulturní činnost.

V závěrech materiálu jsou uvedeny tyto priority, na něž je třeba se zaměřit:

- potřeby, preference, ambice a „sny“ uživatelů,
- vývoj nástrojů umožňujících uživatelům vytvářet obsah a systémy, jež dovolí, aby byl spravován systematicky a trvale,
- vývoj systémů, které spojí vzdělávání a zábavu,
- spolupráce s akreditovanými institucemi v oblasti vzdělávání,
- komunikace a rozšiřování informací o zdrojích, dokumentech a službách místních kulturních institucí,
- angažovanost kulturních institucí v každodenním životě občanů.

FÓRUM ÚSPĚŠNÉ PRAXE

Během závěrečného období Koordinační akce CALIMERA, která skončila v květnu letošního roku, bylo na její webové stránce otevřeno *Fórum úspěšné praxe*.

Diskuzní fórum je věnováno tématům, jimiž se projekt v průběhu 18 měsíců zabýval a jistě bude zajímat všechny, kteří se angažují v oblasti rozvoje, řízení a provozu místních kulturních institucí, muzeí, archivů a knihoven.

Prvním diskuzním tématem je *Cestovní mapa výzkumu projektu Calimera*, která se zaměřuje na následující otázky:

- Jak se priority a postupy identifikované v Cestovní mapě vztahují a promítají do programu Technologie informační společnosti pro léta 2005–2006 (IST Programme for 2005–2006)?
- Jak se mohou místní kulturní instituce efektivně účastnit právě vyhlášeného programu?

Další témata pro diskuzi budou oznamována na webové stránce projektu Calimera.

UŽITEČNÁ URL KOORDINAČNÍ AKCE CALIMERA

- 1) Webová strana projektu informující o úspěšné praxi, relevantním výzkumu a inovativních řešeních:
<http://www.calimera.org/default.aspx> (anglicky).

- Základní informace v češtině najdete na portálu Knihovnického institutu NK ČR <http://knihovnam.nkp.cz>
- 2) Situační zprávy (tzv. country reports) o stavu místních veřejných knihoven, muzeí a archivů v zemích účastnících se projektu:
 - a) Situační zprávy ze všech zemí zúčastněných na projektu <http://www.calimera.org/Countries/> (anglicky).
 - b) Zpráva za ČR (česky) <http://knihovnam.nkp.cz/docs/CALWEB2.doc> (portál Knihovnického institutu NK ČR).
 - 3) Doporučení technického, sociálně politického a řídicího charakteru nově zaměřená na potřeby archivů a muzeí a také koncového uživatele i na možnosti srovnávání výsledků činnosti: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=07_Pro/07_CALIMERA/06_CalimeraDokumenty.htm (česky). <http://www.calimera.org/Lists/Guidelines/Forms/default.aspx> (anglicky).
 - 4) Soubor strategických nástrojů, jehož záměrem je podpořit opatření k rozvoji spolupráce muzeí, knihoven a archivů: <http://www.calimera.org/tool-kit/default.htm> (anglicky).
 - 5) Doporučení týkající se měření dopadu činnosti místních kulturních zařízení: <http://knihovnam.nkp.cz/> (česky).
 - 6) Fórum úspěšné praxe (online): <http://forum.calimera.org/profile.php?mode=register&sid=b7a3c022f28c17d72efd017f9a9dd00a> (anglicky).
 - 7) Směrnice ke vzdělávání (Training guideline): <http://www.calimera.org/Lists/Resources%20Library/Dissemination,%20networking%20and%20training/Training%20Guideline%20-%20Version%202.pdf> (anglicky).
 - 8) Cestovní mapa výzkumu (**Calimera Research Roadmap v5 Final**) (anglicky).

Důležité je také upozornit na oddíl webové stránky projektu CALIMERA Calimera Solutions Board http://noticeboard.calimera.org/calimera/site/Home/t_section, který přináší:

- Profily expertů, soukromých společností a neziskových organizací poskytujících nebo zainteresovaných v poskytování řešení, která se vztahují k informačním a komunikačním technologiím, resp. k jejich využití v místních kulturních institucích.
- Odborně posouzené produkty, návrhy služeb a zdrojů nabízejících místním kulturním institucím nové možnosti zlepšení služeb.

Oddíl webové stránky Calimera Solutions Notice Board tedy místním kulturním institucím nabízí přehled nejnovějších řešení a pomáhá usnadnit zavádění ICT v oblasti kultury.

P O Z N Á M K A :

MIROSLAV RESSLER je vedoucí studijního a informačního oddělení Knihovnického institutu NK ČR a zástupce národní koordinátorky projektu.

Výše uvedená URL odkazují pouze k těm (podle našeho názoru) nejdůležitějším výstupům. Během realizace projektu se však uskutečnila celá řada dalších akcí, z nichž byly zpracovány zprávy a studie. Informace o nich v angličtině, případně materiály ke stažení najdete na <http://www.calimera.org/Lists/Resources/Forms/showall.aspx>

Do čísla přispěli >

■ **Mgr. Nadá Čížková** – Knihovna J. Drdy v Příbrami ■ **PhDr. Jitka Ledvinová** – DOM Dům na půli cesty ■ **PhDr. Ivo Markvart** – MK v Lounech ■ **Olga Marfánová** – Knihovna B. Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti ■ **PhDr. Jan Meier** – MK v Broumově ■ **Dr. James Parker** – Stockton on Tees, Velká Británie ■ **Dana Petřýdesová** – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ **Ing. Lea Prchalová** – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ **PhDr. Miroslav Ressler** – NK ČR ■ **PhDr. Vesna Škodová** – Praha ■ **Mgr. Ladislava Zemánková** – NK ČR

Co je public lending right?

V rámci doprovodného programu letošního knižního veletrhu Svět knihy Praha se uskutečnila přednáška **Dr. Jamese Parkera** nazvaná **Co je public lending right (PLR)**. James Parker (jim.parker@plr.uk.com) zastává od roku 1991 funkci administrátora britské formy systému PLR a je koordinátorem mezinárodní platformy International PLR Network sdružující země, jež PLR zavedly (www.plrinternational.com). Podle směrnice EU o půjčování z roku 1992 je takový systém povinný pro všechny členské státy EU, i když konkrétní forma je ponechána na národní legislativě. V České republice jsou knihy, na rozdíl od hudebních nosičů, z práva veřejného půjčování (jak zní český ekvivalent PLR) zatím vyjmuty.

Protože se pražské přednášky zúčastnila i řada knihovníků, kteří ji hodnotili velmi pozitivně a protože novela našeho autorského zákona se zavedením PLR počítá, požádali jsme pana Parkera, aby nám dal svou prezentaci k dispozici, což velmi ochotně učinil.

PLR neboli právo veřejného půjčování je právo autorů a dalších držitelů autorských práv na to, aby jim stát vyplácel náhradu za svolení k bezplatnému užití děl jejich duševního vlastnictví v knihovnách. Platby se týkají knih a dalších autorských děl. Knihovněm je refunduje stát, v žádném případě by neměly jít z jejich rozpočtu. Výše plateb se stanovuje na základě počtu výpůjček díla nebo na základě počtu kopií půjčovaných děl a vybraná suma jde ve prospěch autorů.

PLR je v zemích Evropské unie součástí autorského práva a pro autory má význam zejména proto, že je zdrojem jejich příjmů (ve Velké Británii se to týká cca 19 000 autorů) a informuje je o zájmu o jejich díla. Po právní stránce potvrzuje právo dávat svolení k veřejnému užití předmětu jejich duševního vlastnictví a uznává jejich majetková práva k tomuto předmětu. Ve Velké Británii trvalo prosazení tohoto stavu 30 let.

Systém PLR byl zaváděn po druhé světové válce především ve skandinávských zemích.

K průkopnickým státům náleží Dánsko (1946), Norsko (1947), Švédsko (1954), Finsko (1963), Nizozemsko (1971), Německo (1972), Nový Zéland (1973), Velká Británie (1979). Dnes 37 zemí uznává, že autor má právo na odměnu za bezplatné půjčování svého díla, avšak jen 21 zemí systém výplaty náhrad skutečně zavedlo. Většina z těchto zemí leží v Evropě, z mimo-evropských jsou to prozatím jen čtyři: Austrálie, Kanada, Izrael a Nový Zéland. Položíme-li si otázku, proč se systém PLR rozšířil právě v Evropě a zejména ve Skandinávii, bude asi nejpřesnějším vysvětlením skutečnost, že právě zde je tradice silných autorských organizací prosazujících práva svých členů vůči státu a také rozsáhlá síť veřejných knihoven s dlouhou tradicí. Dále je to vliv Evropské unie a jednotného trhu, existence Směrnice EU o půjčování z roku 1992 a silící důraz na ochranu duševního vlastnictví.

Evropská unie a PLR

Směrnice EU o půjčování z roku 1992 proklamuje výhradní právo autora na udělování svolení k půjčování jeho děl s tím, že placení náhrad tuto exkluzivitu částečně omezuje. Členské státy EU mohou některé typy knihoven učinit předmětem výjimky a rovněž mohou přednostně prosazovat cíle své kulturní politiky. Některým ze „starších“ států EU stačilo upravit již existující legislativu podle požadavků Směrnice. K nim patřilo Dánsko, Finsko, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Švédsko, Velká Británie a také Norsko a Island jakožto státy Evropského hospodářského prostoru. Vedle toho však existovaly členské státy EU, které legislativu PLR dosud neměly a ty zareagovaly různě. Belgie na federální úrovni nečinila nic, byť ve Flandrech tento systém již existoval. Řecko začlenilo nové právo do svého autorského zákona, Irsko, Itálie, Portugalsko a Španělsko nové právo v zásadě uznaly, půjčování ve veřejných knihovnách však učinily předmětem výjimky. Francie začala pracovat na návrhu zákona, který byl nakonec přijat

v roce 2003. Odměny udílí *Société Française des Intérêts des Auteurs de l'Écrit*, předtím dostávali francouzští autoři náhrady jen z britského systému PLR.

Co udělala Evropská komise pro to, aby zásady proklamované ve své Směrnici pomohla uvést do života? Tak především v roce 1997 zahájila šetření, jehož výsledky byly zveřejněny roku 2003. V průběhu následujícího roku konzultovala držitele autorských práv. Rovněž vedla úspěšné soudní řízení proti Belgii a plošnou výjimku pro veřejné knihovny existující např. v Irsku a jinde označila za neoprávněnou. Dále zpochybnila přístup Dánska, Švédska a všech dalších států, které při uplatňování PLR vycházejí z jazykového principu (viz níže).

Po těchto krocích Belgie PLR uzákonila, Irsko, Itálie a Lucembursko přijaly rozhodnutí je uzákonit, avšak otálely tak dlouho, že se Komise nedávno rozhodla žalovat je a stejně tak Irsko, Portugalsko a Španělsko. Řecko PLR uzákonilo, avšak systém není funkční. Dánsko, Švédsko a další státy se brání tlaku na zrušení legislativy, jež díla psaná v národním jazyce zvyhodňuje s odůvodněním, že jde o formu podpory národní kultury.

Jak to vypadá v nových členských státech EU?

I v nových členských státech Evropské unie je PLR postupně uváděno do života. Estonsko, Litva a Lotyšsko na základě Směrnice EU přijaly příslušnou legislativu a PLR zavedly, obdobně systém ustavilo i Slovinsko. Maďarsko návrh zákona vypracovává, Malta a Kypr učinily veřejné knihovny předmětem výjimky.

Náhrady autorských odměn za bezplatné půjčování knih z veřejných knihoven se dosud nevyplácejí v České republice,¹ v Polsku a na Slovensku.

K hlavním problémům, na něž zavedení PLR naráží, náleží nutnost vyčlenit peníze na platby autorům ze státního rozpočtu a obavy knihoven, že jim bude o tyto náhrady krácen rozpočet. Zavedení práva veřejného půjčování prodlužuje i nerozhodnost, jaký systém PLR zvolit.

Jak PLR funguje?

Přijetí příslušného zákona je prvním krokem, druhým je jeho fungování. V každé z jednadva-

ceti zemí, které PLR zavedly, systém funguje trochu jinak, ale všechny sdílejí společné principy:

- platby se týkají užití děl chráněných autorským zákonem,
- představují konkrétní formu podpory kultury,
- mají sociální funkci.

Odlišnost panuje především ve výpočtu náhrad. Některé země vycházejí z počtu výpůjček (Estonsko, Island, Izrael, Litva, Lotyšsko, Nizozemsko, Slovinsko, Švédsko a Velká Británie), jiné z počtu půjčovaných výtisků (Dánsko, Kanada, Norsko, Nový Zéland). Finsko vychází z výše dotace pro knihovny, Francie z výdajů na nákup knih a také – podobně jako Nizozemsko a Belgie – z fixní částky za držitele čtenářského průkazu. Některé země totiž slučují prvky několika systémů.

Na britském systému si lze ukázat jeho výhody pro obě zúčastněné strany, tedy pro autory i pro knihovny. Autoři oceňují zejména: objektivitu systému, kterou zaručují platby podle počtu výpůjček, jeho pravidelnost a spolehlivost a konečně naplnění svého zákonného práva na náhradu za užití díla. Za pozitivní rys bývá označováno i to, že PLR je jedinečným zdrojem informací o čtenářském zájmu o jednotlivá díla, a v neposlední řadě jeho demokratický charakter – maximální roční náhrada je totiž omezena na 8000 EUR. Pro knihovny je systém výhodný tím, že platby jsou refundovány státním rozpočtem. Přispěl však i k posílení vztahů knihoven a autorů a knihovnám, stejně jako autorům poskytuje přínosné informace. Důležité je i to, že náklady na administraci britského systému PLR činí 10 % z celkové vybrané sumy.

Shrnutí

Systém PLR se dnes prosazuje v celé Evropě, Evropská komise se aktivně zasazuje o promítnutí zásad Směrnice o půjčování do legislativy členských států EU. Tento systém neohrožuje knihovny, protože prosazuje zásadu, že náhrady refunduje stát. Pro autory je důležitý nejen tím, že je zdrojem jejich příjmů (např. ve Velké Británii pro 19 000 autorů) a že je informuje o zájmu o jejich dílo, ale především tím, že potvrzuje jejich právo dávat svolení k veřejnému užití předmětu jejich duševního vlastnictví a uznává majetková práva k tomuto předmětu.

Překlad ŠIMON PELLAR, úprava textu hj

O D K A Z Y :

- 1 Novela autorského zákona, kterou připravuje MK ČR, již se zavedením plateb autorům za půjčování jejich děl ve veřejných knihovnách počítá.

P O Z N Á M K A :

Problematicke PLR se náš časopis věnoval též v minulém čísle (Stanovisko IFLA k právu veřejného půjčování. In: Čtenář, 57, 2005, č. 7–8, s. 218–222) a také v loňském roce: Šimsová, Sylva: O čem pojednává zákon Public Lending Right Act? In: Čtenář, 56, 2004, č. 4, 3. s. ob.

Malé štěstí z velkého neštěstí v Knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana

Až budete číst tento článek, bude už naše knihovní budova po poslední kolaudaci a po ukončení dočasného užívání objektu v důsledku rekonstrukce (sláva, sláva). Dlouholeté snahy o zlepšení pracovních a prostorových podmínek naší knihovny bohužel našly odezvu až v důsledku ničivých povodní v červenci 1997.

V budově bývalé židovské synagogy, postavené v roce 1875, sídlíme už přes padesát let. Do roku 1966, kdy budova vyhořela, knihovna užívala pouze přízemí. Po následné opravě byla celá přebudována na jednoúčelové zařízení a hlavním uživatelem se stala knihovna. V dalších letech jsme snad každý rok v tísňových a nedůstojných podmínkách něco vylepšovali – jednou se měnila podlaha, jindy se bouraly některé příčky, aby se zvětšil prostor pro návštěvníky, pak se zaváděla automatizace. Hledali jsme způsob, jak zásadně zvětšit prostory knihovny tak, abychom nemuseli opustit mís-

to, které má pro knihovnu ve městě ideální polohu. Nejlepším řešením se jevila přístavba.

Všechny plány změnila povodeň – knihovna byla zaplavena, zařízení v přízemí silně poškozeno, zničeny čtyři tisíce knih, ale hlavně byla narušena statika objektu. Po dlouhých jednáních a harmonizaci různých názorů se přistoupilo k rekonstrukci celé budovy, která se neplánovaně protáhla na několik let. Investorem akce se stala knihovna, byl zpracován projekt rekonstrukce, proběhlo výběrové řízení na dodavatele. Všechno, zařízení i knihy, jsme vystěhovali do pronajatých prostor bývalé restaurace – knihy se půjčovaly přes barový pult. Větší část knižního fondu zůstala v bednách, ale čtenáři měli možnost využívat služeb profesionálních poboček ve městě.

Situace se mírně zkomplikovala, když si město Uherské Hradiště vyžádalo návrat historického majetku (objekt se stal kulturní památkou) a knihovna, stále zařízení okresního úřadu, se

Besedy dětí s autory

Noc s Andersenem, pořádaná k rozvoji dětského čtenářství, pozvala 1. dubna 2005 již popáté děti k nočnímu čtení pohádek. Útulné, estetické prostředí, přístupné 43 hodin týdně, láká čtenáře k častým návštěvám a dlouhodobému pobytu v knihovně, výjimkou nejsou dny, kdy se počet denních návštěvníků blíží k tisícovce. Je statisticky dokázáno, že knihovnu navštíví každou hodinu 65 čtenářů.

Poslední úprava objektu se uskutečnila v letních měsících roku 2004. Město obnovilo kopuli – vzhledově zvnějšku budova připomíná synagogu z předválečné doby. Tato úprava probíhala za plného provozu, jen oddělení pro děti muselo být čtyři měsíce uzavřeno, lešení bylo umístěno přímo v něm. A opět se stěhovalo, elán a ochota pracovníků knihovny prošly zatěžkávací zkouškou a jako vždy obstály. Je škoda, že prostory kopule nelze pro práci knihovny využít – může sloužit pouze jako rozhledna.

Výsledkem sedm let trvající rekonstrukce je uspokojující pocit z moderně zařízených prostor, neustálého nárůstu návštěvníků i spokojených čtenářů, kterým poskytujeme širokou škálu služeb. Hlavním problémem i nadále zůstává fakt, že prostory knihovny jsou nedostačující, a tak i v budoucnu budeme přesvědčovat, vyjednávat a usilovat o přístavbu nebo jiné zvětšení prostor pro práci knihovny.

OLGA MARTANOVÁ
martanova@knihovnabbb.cz

ocitla v nájmu. Rekonstrukce pokračovala dále, i když se protáhla na několik let a návrat do budovy byl možný po etapách. Nechci počítat, kolikrát jsme stěhovali, překládali a vysávali prach z knih... rekonstrukce totiž pokračovala za provozu.

Pro návštěvníky, kteří knihovnu znali z dřívějších, je to krása. Máme společný výpůjční protokol pro všechna oddělení, prosklený výtah, užitná plocha pro čtenáře se zvětšila, přibýlo jedno patro a v něm našlo místo dětské království s půdičkou, kterou děti jen nerady opouštějí. Zde se zrodil nápad s nocováním v knihovně, k němuž se v průběhu let zásluhou Klubu dětských knihoven SKIP přidala řada knihoven i škol. Zpočátku nenápadná akce

JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ

Rubriku připravujeme ve spolupráci s Jednotou tlumočnicků a překladatelů, tituly do ní vybíráme z nabídky nakladatelů.

- ASQUITHOVÁ, Ros [eskvajtová, rouz]: *Průvodce usouzených pubertáků láskou*
 BALLESTAR, Vicenc B. – VIGUÉ, Jordi [belister, vincenc bí–vigé, džordí]: *Malba. Kompletní průvodce technikami malby*
 CORDONNIEROVÁ, Marie [kordonjerová, marie]: *Falešná vévodkyně*
 FLAUBERT, Gustave [flóbert, gustáv]: *Byli jednou dva písaři*
 GERMAINOVÁ, Sylvie [žerménová, sylvi]: *Jantarová noc*
 GRIPPANDO, James [gripendou, džejms]: *Mimo podezření*
 MacINTYRE, Alasdair [mekintajr, elesdér]: *Ztráta ctností*
 YOURCENAROVÁ, Marguerite [jursenarová, margerit]: *Orientální povídky*
 ZIMMER, Carl [cimir, kárl]: *Vládce parazit*

Bilance druhé etapy regionálních funkcí

S koncem roku 2004 skončil i Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven¹ (dále jen Program RF) financovaný státem. Program, svou náplní potřebný a stále více žádaný, ale žije dál. Za výkon regionálních funkcí nyní plně odpovídají, lépe řečeno spravují a financují jej kraje prostřednictvím krajských knihoven.²

Je proto čas obrátit se zpět do let 2002 až 2004 – do druhé etapy výkonu regionálních funkcí, kdy byl Program RF pojat jako celoplošná pomoc státu knihovnám obcí ve všech krajích ČR, a podívat se, jak byl krajskými a pověřenými knihovnami realizován, jak se vyvinul. Stav na konci roku 2004, resp. k 1. 1. 2005 představuje startovní podmínky třetí etapy Programu RF.

Legislativu, plné znění Programu RF, pravidla přidělování dotací a nakládání s nimi, vyhodnocení jednotlivých ročníků, zápisy z jednání krajských metodiků i další dokumenty a informace tohoto typu nejsou předmětem našeho článku,³ jsou jím údaje o vývoji podmínek, práce metodiků a dalších pracovníků knihoven podílejících se na realizaci regionálních funkcí a především pak údaje za rok 2004 lze chápat jako startovní parametry.

V roce 2002 byly RF financovány ve všech čtrnácti krajích⁴ a jen několik málo knihoven v celé ČR, plnicích RF, bylo ještě financováno prostřednictvím tehdejších okresních úřadů (např. v kraji Pardubickém, Jihomoravském, Moravskoslezském a Olomouckém). V roce 2003 již stát financoval výkon RF na území všech okresů v celé ČR.

Změny v počtech knihoven realizujících RF z finančních prostředků Programu RF v letech 2002–2004

Rok	2002	2003	2004
Počet krajských knihoven	14	14	14
Počet pověřených knihoven	76	98	95
Počet knihoven s RF v ČR celkem	90	112	109

109 knihoven (příjemců dotace) na území ČR poskytovalo v roce 2004 služby v rámci RF 6162 knihovnám, přičemž se jednalo především o obecní knihovny.⁵ Znamená to, že průměrně bylo v každém kraji obsluhováno 440 základních knihoven a každá ze 109 knihoven plnicí RF (KK i PK) obsluhovala (tj. měla na starosti) průměrně 57 (přesně 56,7) obsluhovaných knihoven. Činnosti naplňující Program RF zajišťovali odborní pracovníci v celkovém přepočteném stavu 279,7 pracovního úvazku. Každé z 6162 obsluhovaných knihoven „pomáhal“ profesionální knihovník v rozsahu 0,06 pracovního úvazku.

Vývoj těchto hodnot v letech 2002 až 2004

V roce	2002	2003	2004
RF vykonávalo			
90 knihoven (14 KK a 76 PK)	112 knihoven (14 KK a 98 PK)	109 knihoven (14 KK a 95 PK)	
Počet obsluhovaných knihoven	5 687	6 387	6 162
1 knihovna s RF obsluhovala	63,2 knihoven	57 knihoven	56,7 knihoven
celková státní dotace na RF	91 775 000 Kč	128 840 000 Kč	129 607 000 Kč

Vedle státní dotace, která v roce 2004 činila **129 607 000 Kč**, byly na realizaci a naplnění RF vynaloženy i finanční prostředky **územní samosprávy**. Celkově tato částka v roce 2004 činila **5 630 507 Kč**. Po vyúčtování státní dotace, resp. vrácení nevyčerpaných částek a přičtení částky z prostředků územních samosprávných celků bylo v **roce 2004 celkem vynaloženo na RF 134 994 963 Kč**. Podíl státu na financování RF v roce 2004 představoval 95,8 % nákladů, územní samospráva se podílela 4,2 %. Údaje za jednotlivé kraje, a to jak o financování, tak o výsledcích jednotlivých služeb pro obsluhované knihovny, jsou uvedeny ve Zprávě o plnění

Programu regionálních funkcí v roce 2004.⁶ Celkový objem finančních prostředků vynakládaných na RF rok od roku roste, a to z obou zdrojů s výjimkou částky z územní samosprávy v letech 2002–2003.⁷

Takto se vyvíjely hodnoty v letech 2002 až 2004 (údaje uvedeny v Kč)

Rok	2002	2003	2004
Ze státní dotace			
	91 464 885	126 384 000	129 364 456
Z územní samosprávy			
	9 479 622	4 017 155	5 630 507
Celkem vynaloženo	100 944 507	130 401 155	134 994 963

V souladu s Programem RF poskytují krajské a pověřené knihovny především sedm služeb, uvedených v Programu RF a standardizovaných, aby byl zajištěn pokud možno rovnoměrný výkon RF, tj. standardní pomoc knihovně obcí na území ČR. Jsou jimi:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.
2. Statistika knihovnických činností.
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce.
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů.
6. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce.
7. Servis automatizovaného knihovního systému (servis výpočetní techniky).

Jinak řečeno, na těchto sedm základních služeb má „nárok“ každá základní knihovna, tj. evidovaná ve smyslu knihovního zákona jako knihovna poskytující veřejné knihovnické a informační služby (dále jen VKIS). Standard ukládá tam, kde to je možné a účelné i minimální počet za rok či jiný parametr. Skutečnost v roce 2004 byla taková, že mnohé služby v rámci RF byly překročeny. Např. počet metodických návštěv, počet poskytnutých cirkulačních souborů do jedné obsluhované knihovny či průměrný počet svazků v jednom cirkulačním souboru knih (a jiných dokumentů) apod.

Velký a trvalý zájem ze strany obsluhovaných knihoven i jejich provozovatelů – obcí byl a je o službu č.1. **Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.** Potvrzují to i vykázané údaje. Od roku 2002 soustavně přibývá knihoven, které mají o službu zájem a aktivně ji využívají (tzv. obslužené knihovny), současně roste i počet poskytnutých služeb.

Poradenská a konzultační činnost			
v roce	2002	2003	2004
Počet obslužených knihoven	5 389	6 001	6 270
Počet poskytnutých konzultací	13 162	18 231	19 890
Počet metodických návštěv	9 294	12 601	12 273

V roce 2004 využilo konzultací nebo metodických návštěv PK a KK průměrně v každém kraji 448 knihoven, v každém kraji bylo průměrně poskytnuto 1421 konzultací, tzn., že **každé obsluhované knihovně v ČR byly poskytnuty průměrně 3,2 odborné konzultace.** Co se týká metodických návštěv, ty v r. 2004 zaznamenaly nepatrný pokles, který však není nijak statisticky významný. **Průměrně byla každá obsluhovaná knihovna v roce 2004 navštívena 2x odborným pracovníkem pověřené (krajské) knihovny.** V rámci takové návštěvy jsou poskytovány rady, instruktáže, konzultace (mimo zde vykazované), informace i přímá odborná pomoc atp.⁸

Další služba v rámci RF – **Statistika knihovnických činností** byla velmi nutná již proto, že se v posledních letech vyvíjela skladba sledovaných údajů i metody vykazování oficiálních statistických výkazů. Není tajemstvím, že nízká návratnost výkazů KULT (MK) V12-01 z knihoven s dobrovolnými pracovníky v předchozích letech značně zkracovala výsledky statistických šetření o knihovnách, a snižovala tak použitelnost údajů pro plánovací, strategické a ekonomické činnosti. Pomoc KK a PK obsluhovaným knihovně, resp. jejich provozovatelům při zpracování výkazů, jejich sumarizace a další užití výsledků je nezbytným předpokladem zdárného rozvoje VKIS i v malých obcích.

Potřeba co nejpřesnějšího a nejuplněnějšího statistického šetření je a bude ještě naléhavější v souvislosti s využíváním Metodického pokynu k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovny zřizovanými a (nebo) provozovanými obcemi a kraji na území ČR.⁹ Tato pomoc, přestože není patrná ihned a přímo, je velkým přínosem, i když představuje značně velký objem práce PK a KK. Pro ilustraci několik čísel o **počtu knihoven, pro které byly zpracovány statistické výkazy,** a o počtu zpracovaných statistických výkazů v celé ČR.

Rok	2002	2003	2004
Počet obslužených knihoven	5 414	6 729	6 666
Počet statistických výkazů	5 679	6 804	6 894

Všechny knihovny plnící RF pořádají **vzdělávací akce, semináře a porady** pro knihovnickou obec. Tato činnost je těsně provázána nejen s dalšími programy podporujícími zvyšování kvalifikace knihovníků a informačních pracovníků, ale s veškerou činností knihoven. Po vybudování školicích středisek KK a získání zkušeností pořadatelů se rozvinulo školení a vzdělávání pracovníků včetně dobrovolných knihovníků nebyvalou měrou.

Vzdělávací akce pořádané KK a PK v rámci Programu RF se týkaly v roce 2004 celkem 4034 knihoven,¹⁰ to je o 592 knihoven více než v roce předešlém. Z 1329 vzdělávacích akcí bylo 710, tj. 53,4 %, uskutečněno právě v rámci Programu RF, v celkovém rozsahu 3767,8 vyučovací hodiny. Zúčastnilo se jich 7341 knihovníků. Uvedené výsledky znamenají, že průměrně bylo v každém kraji uspořádáno 51 vzdělávacích akcí v rámci RF a každé z nich se průměrně zúčastnilo 10,3 knihovníka, přičemž každá akce trvala průměrně 5,6 vyučovací hodiny. Co se skrývá za těmito čísly? Jaké téma školení či kurzů bylo nejčastější? Jednoznačně vedly jednotlivé moduly počítačové a informační gramotnosti, různá témata vztahující se k psychologickým, sociologickým, pedagogickým aspektům práce s menšinami, seniory i dětmi apod. V současnosti si málokdo z knihovníků

dovede představit, že by takové formy vzdělávání, zaměřené přímo na specifika naší profese, mohly zaniknout. Zájem je značný a potěšitelné je, že i z řad dobrovolných knihovníků. Ostatně řeč čísel je jasná! Podrobné údaje za jednotlivé kraje lze nalézt ve Zprávě o plnění Programu RF za rok 2004.¹¹ **Porady** jsou v oblasti regionálních funkcí neodmyslitelným prostředkem koordinace, informování a vzájemné výměny názorů a poznatků. Ve sledovaných letech jejich počet rostl jen v závislosti na změnách počtu obsluhovaných knihoven a stav z roku 2004 je zřejmě optimální, nebude-li třeba řešit nějaký celorepublikově naléhavý problém organizačně administrativního charakteru. V roce 2004 bylo uspořádáno **532 porad, jichž se zúčastnilo 5381 knihovníků z 2774 knihoven,** znamená to, že každý kraj uspořádal průměrně 38 porad, a průměrný počet účastníků jedné porady klesl z předešlých jedenácti na 10.

Rok	2002	2003	2004
Počet zúčastněných knihoven	2 233	2 849	2 774
Počet porad	429	493	532
Počet účastníků	4 769	5 209	5 381
Prům. počet účastníků na 1 poradě	11	11	10

Tvorba výměnných fondů (VF), soubory a jejich cirkulace je službou, kterou knihovny obcí nejvíce postrádaly po transformaci okresních knihovních systémů, neboť obce ve většině případů neměly tolik finančních prostředků, aby financovaly potřebný růst knihovních fondů. V lepších případech vznikaly různé formy společného budování výměnných fondů (dále VF), avšak jen zřídka. Přitom VF, jako specifický druh knihovních fondů budovaných výhradně v síti knihoven územně samosprávných celků, se ukázal jako nezbytný prostředek ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a informací v nich obsažených a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Tím, že VF cirkuluje po knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní i ekonomicky.

VF je pomocí především pro ty obce, které momentálně nemají takový finanční potenciál, aby jejich knihovna byla dostatečně „atraktivní“ a mohla uspokojovat požadavky občanů, ale i pro ty obce, které sice financují nákup KF své knihovny, ale nebylo by hospodárné je doplňovat v takové šíři, jakou představují cirkulující soubory z výměnných fondů.

Stav VF vždy k 31. 12. v letech 2002–2004 i velikost ročního přírůstu

Rok	2002	2003	2004
Stav výměnného fondu k 31.12. v k. j.¹²			
	1 400 124	1 887 722	2 076 175
Roční přírůstek v k. j.			
	184 415	257 952	256 051

Pro vytvoření představy o velikosti VF v ČR a jeho možnosti jsou zajímavé následující údaje:

K 31. 12. 2004 překročily podle krajských sumářů výměnné fondy v ČR dvoumilionovou hranici – obsahovaly **2 076 175 knihovních jednotek** (dále k. j.). Znamená to, že pro každou obsluhovanou knihovnu bylo k dispozici průměrně 337 k. j. výměnného fondu. Průměrně je v každém kraji ČR¹³ k dispozici výměnný fond o velikosti zhruba 148 000 k. j.

Roční přírůstek VF představoval celkem **256 051 k. j.** Finanční částka za celou ČR věnovaná na doplnění VF z prostředků RF činila **36 701 172 Kč**, což představuje **28,3 % státní dotace** určené na Program RF.¹⁴

Poptávku po VF ze strany obsluhovaných knihoven lze ilustrovat počtem poskytnutých **cirkulačních souborů** obsluženým knihovnám a **počet k. j. v nich**, vždy za rok:

Rok	2002	2003	2004
Počet obslužených knihoven (využívají VF)			
	3 390	4 668	4 936
Počet expedovaných souborů			
	9 623	15 445	17 611
Počet svazků v souborech			
	408 221	672 157	789 792
Prům. počet souborů na 1 obsluženou knihovnu za rok			
	2,84	3,31	3,57

Prům. počet svazků v 1 cirkulačním souboru	42,42	43,52	44,85
Prům. počet svazků do 1 obslužené knihovny za rok			
	120,4	144	160

Údaje jsou natolik vypovídající, že je zřejmé, jak se systém výměnných fondů a cirkulačních souborů osvědčil. Poptávka ze strany uživatelů po širokém spektru titulů v knihovnách je značná, a proto lze očekávat rozvoj služby i v letech následujících. Má ostatně nejsilnější a okamžitý vliv právě na kvalitu služeb občanům.

PK a některé KK¹⁵ zajišťují v rámci RF nákup knihovních fondů z prostředků obcí.

Některé obce financují nákup knihovních fondů svých knihoven. Tento trend by měl být podporován a rozšiřován. Cílem je, aby obsluhované knihovny měly vlastní, kvalitní a aktuální knihovní fond a ten aby dále obohacovaly a zpestřovaly¹⁶ výměnnými soubory. Obce tak vyjadřují svou odpovědnost za úroveň VKIS služeb svým občanům a zájem o to, aby byly co nejkvalitnější. V současnosti, s výjimkou Prahy,¹⁷ si v každém kraji nechávají obce ze svých finančních prostředků nakupovat KF pro svou knihovnu. Shledávají takovou službu ekonomicky výhodnou a odborně provedenou.

Rok	2002	2003	2004
Počet obsl. knih., pro něž byl nakupován KF			
	1 111	1 274	1 290
Počet knihovních jednotek			
	95 415	113 413	104 357

Bezprostředně s nákupem KF z finančních prostředků obcí souvisí i služba **Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí**. Většinou ji využívají tytéž knihovny, které využívají službu předešlou. Jsou však i případy, kdy některé z obsluhovaných knihoven si KF chtějí zpracovat vlastními silami nebo naopak – KF si samy vyberou a nakoupí, knihovnické zpracování však přenechají pověřené knihovně. Volba je ponechána na knihovníkovi (nebo provozovateli) obsluhované knihovny. Tabulka zachycuje vývoj za poslední tři roky.

Rok	2002	2003	2004
Počet obsl. knih., pro něž byl zpracováván KF			
	1 255	1 520	1 536
Počet zpracovaných knihovních jednotek			
	118 403	150 832	133 267

Je žádoucí, aby se i tato návazná služba týkající se KF podporovala a rozvíjela, neboť podobně jako u nákupu pro více knihoven je zpracovávání (katalogizace, knihovnická úprava atd.) pro více knihoven v jednom místě ekonomicky výhodné a současně je garantována i jeho odborná úroveň.

Správa knihovních fondů obsluhovaných knihoven – **revize a aktualizace** je tvrdým oríškem pro obsluhované knihovny i jejich zřizovatele, tedy obce. Jakmile se Program výkonu RF stabilizoval, bylo z vykazovaných hodnot služby zřejmé, že **pomoc při aktualizaci a především pak revizi KF**¹⁸ je ze strany KK a PK nutná, a to po stránce metodologické i realizační. O objemu odborné práce v hodinách nemáme údaje, avšak počet revidovaných knihoven a především počet zrevidovaných k. j. za rok a vývoj těchto hodnot za sledované tři roky jsou dostatečně vypovídající o potřebnosti této pomoci a zároveň o zájmu provozovatelů o ni. Je pravděpodobné, že zájem provozovatelů nepoklesne. Bude nanejvýš prospěšné, povedou-li KK a PK provozovatele obsluhovaných knihoven k aktivní spolupráci a účasti na revizích KF.

Rok	2002	2003	2004
Počet obslužených knihoven			
	922	1 228	1 195
Počet revidovaných k. j.			
	1 747 259	2 019 343	2 134 152
Počet revidovaných knihoven			
	454	785	757

Poslední sledovaná služba – **servis výpočetní techniky** je činností v rámci RF poměrně „mladou“. Původně byla ve významnějším měřítku realizována pouze v Moravskoslezském kraji, zatímco KK a PK v ostatních krajích ji buď nerealizovaly jako pomoc malým knihovnám vůbec, nebo ji chápaly jako součást jiné

služby RF, či ji řešily zcela mimo Program RF. V roce 2004 však byl servis VT podle výkazů realizován ve všech krajích a doznal velkého rozvoje. Lze očekávat, že bude službou stále žádanější. Možné ale je, že se naopak vyhraní jen na některou z široké škály činností, které jsou zatím pod termínem „servis výpočetní techniky“ (při vykazování RF) chápány, nebo je z formálních důvodů rozdělíme sami na dvě, možná i více služeb v rámci RF. To jsou však jen úvahy a nápady. Zájem o servis za poslední tři roky ilustruje následující tabulka:

Rok	2002	2003	2004
Počet obslužených knihoven			
	397	428	719
Počet servisních akcí			
	1 093	1 248	1 348

Na základě sledování vývoje jednotlivých služeb poskytovaných v rámci RF v posledních třech letech lze konstatovat, že Program výkonu RF se ke svým cílům významně posunul, některé naplnil i překročil. Zcela jednoznačně tak přispěl ke zkvalitnění VKIS a zmenšení rozdílů v jejich dostupnosti ve městech a malých obcích. Zájem obsluhovaných knihoven i jejich provozovatelů rostl a projevil se významně i v 1. pololetí roku 2005, kdy byly RF po stránce financování i výkonů přesunuty pod plnou odpovědnost krajů. Až na dvě výjimky schválila krajská zastupitelstva finanční částky na RF v celém objemu tak, jak byly přesunuty ze státního rozpočtu do rozpočtu krajů ve smyslu zák. č. 1/2005 Sb.¹⁹ Podmínky, pravidla i postupy výkonu RF se v jednotlivých krajích liší jen nepatrně, avšak cíle této etapy RF, a to je rozhodující, zůstávají. Možná bude rok 2005 poznamenán určitými rozpaky a pokusy, dost možná ale je při hodnocení roku budeme muset označit jako úspěšné a správné právě proto, že jednotlivé kraje mají své specifické podmínky.

Ministerstvo kultury vydalo Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky.²⁰ Ten ukládá Národní knihovně ČR některé povinnosti – mezi jinými i pravidelné vyhodnocování RF a zveřejňování výsledků na svých webových

stránkách. Krajským knihovnám pak doporučuje některé způsoby např. rozdělování či organizace systému RF.

Každá krajská knihovna informuje na svých webových stránkách o systému RF ve svém kraji, o koncepcích, jsou-li stanoveny, parametrech o pověřených knihovnách ba i samotných službách. Obdobně, jen praktičtěji zaměřené,

mají webové stránky i pověřené knihovny pro své obsluhované knihovny.

A protože jsou informace rozhodujícím momentem pro jakoukoliv iniciativu a činnost, věřme, že to platí i pro třetí etapu Programu RF.

LADISLAVA ZEMÁNKOVÁ
Ladislava.Zemankova@nkp.cz

O D K A Z Y :

- 1 Dostupný na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm&nebo na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/PodporaFinProg.htm
- 2 § 11 odst. 3) a 4) zák. č. 257/2001 Sb., knihovní zákon.
- 3 Vše o regionálních funkcích dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm&Včetně hl. m. Prahy.
- 4 Včetně hl. m. Prahy.
- 5 Seznamy obsluhovaných knihoven jsou povinnou přílohou žádostí KK a PK o přidělení dotace uložených u MK ČR a zpravidla jsou dostupné na webech KK a PK.
- 6 ZPRÁVA o plnění Programu regionálních funkcí v roce 2004. Praha: NK ČR, 2005. 49 s. Dostupné též na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm&Několik okresů v r. 2002 nebylo financováno přímo v rámci Programu RF a tudíž i jinak vykázáno.
- 7 Podrobné údaje za jednotlivé kraje v ZPRÁVA o plnění Programu regionálních funkcí v roce 2004. Praha: NK ČR, 2005. str. 10.
- 9 METODICKÝ pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha: MK ČR, 2005. 6 s. Dostupný též z WWW <http://knihovnam.nkp.cz/> a <http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>
- 10 obsluhovaných
- 11 ZPRÁVA o plnění Programu regionálních funkcí v roce 2004. Praha: NK ČR, 2005. Dostupné též na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm&K. j. = knihovní jednotka
- 12 K. j. = knihovní jednotka
- 13 Včetně hlavního města Prahy.
- 14 ZPRÁVA o plnění regionálních funkcí v roce 2004. Praha. NK ČR 2005. s. 14–15.
- 15 Ty, které plní i městské funkce a dříve i funkce okresní.
- 16 V některých krajích, např. Ústeckém touto cestou budují i společné výměnné fondy.
- 17 Knihovny si z vlastního rozhodnutí nakupují samy.
- 18 Tak, jak ji ukládá veřejným knihovnám § 16, odst. 2ú zák. č. 257/2001 Sb.
- 19 Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- 20 Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm&KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...

KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...

Ján Zákopčaník

Do knihovny jsem samozřejmě chodil jako kluk ještě na Slovensku. Nejvíc jsem tehdy četl verneovky a mayovky. Později, jako student, jsem vyhledával knížky o přírodě a vesmíru. Během působení v televizi na knihovnu vůbec nebyl čas. Teď doufám, že se tam zas někdy dostanu. Nejvíc mě zajímají knížky o zahrádce a takzvaná duchovní literatura. Slovo „takzvaná“ podtrhuji, protože pod tenhle pojem se toho dnes vejde hodně.

Připravil JAN MEIER

AKTUALITY

> LEA PRCHALOVÁ (prchalova@svkos.cz)

10. zasedání

Ústřední knihovnické rady ČR
15. 6. 2005

1. Kontrola plnění úkolů z 9. zasedání

- Metodický pokyn ke standardům veřejných knihovnických a informačních služeb byl Ministerstvem kultury ČR vydán.
- B. Skučková prověřovala na MK ČR možnost snížení DPH u elektronických informačních zdrojů. Jedinou možností, jak toho dosáhnout, je úprava zákona o DPH, např. při novelizaci Knihovního zákona.
- **ÚKR vzala s hlubokým znepokojením na vědomí pokles objemu financí zajišťujících regionální funkce, a to zejména v Plzeňském (o 30,1 %) a ve Středočeském kraji (o 18,2 %).**

2. Dotační programy MK

2.1 Rok 2004

- M. Svoboda upozornil na velmi pozdní přísun finančních prostředků – teprve v červnu MK oznamuje budoucí přísun financí. Tato skutečnost nutí knihovny k nedodržování rozpočtové kázně nebo ke krácení rozsahu činností zahrnutých v projektu.
- L. Nivnická apelovala na změnu pravidel hospodaření se státními dotacemi s odvoláním na pravidla čerpání dotací z evropských fondů, která umožňují jejich čerpání od okamžiku oznámení o přijetí projektu k realizaci.

2.2 Rok 2005

- B. Skučková informovala o výši finančních prostředků, které požaduje oddělení knihoven z rozpočtu MK ČR:
 - VISK: 89 mil. Kč.
 - Knihovna 21. století: 15 mil. Kč.
 - Česká knihovna: 2,3 mil. Kč.
- V. Ježek sdělil ÚKR, že NK ČR požaduje do rozpočtu finance na pokrytí nákladů provozu jednotné informační brány a digitální knihovny a dalších aktivit, které sice mají celostátní charakter, ale jsou zahrnuty ve statutu NK ČR.

3. Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004–2010

K naplňování dílčích cílů Koncepce byli jednotlivými rezorty nominováni odpovědní pracovníci. Na podzim 2005 je bude MK ČR zvat k individuálnímu jednání o stanovení metodiky realizace cílů. Těchto schůzek se zúčastní rovněž příslušní členové ÚKR.

4. Novela knihovního zákona

B. Ramajzlová, která garantuje shromáždění návrhů k novele, vyzvala členy ÚKR (zejména V. Richtera, J. Vyčichla, Z. Friedlovou a J. Okrouhlíkovou), aby dodali návrhy na změny a doplňky textu zákona do 15. 9. 2005. Seminář k novele proběhne pravděpodobně 8. 11. 2005 v Praze.

5. Novela autorského zákona

V. Richter shrnul zásadní připomínky k novele zákona, k níž probíhá vnější připomínkové řízení a jejíž současná podoba podstatně omezuje poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb v knihovnách i služeb archivů, muzeí, škol a dalších vzdělávacích zařízení. Novela nevyužívá možností výjimek v omezení výlučného práva autorů ve prospěch podpory vzdělávání, šíření kulturních hodnot a svobodného přístupu k informacím, které povolují příslušné směrnice EU. Práva autorů a uživatelů se dostávají do nevyvážené polohy a dochází tak k znevýhodňování uživatelů autorských děl.

Ústřední knihovnická rada jednomyslně odsouhlasila text stanoviska k novele a doporučuje ministru kultury, aby v konečném znění novely stanovisko zohlednil.

Knihovna kulturní centrum města

Po sametové revoluci nastal v organizaci kulturního života ve všech obcích a městech zásadní převrat. Nejen, že byly zrušeny dosavadní systémy řízení kultury, ale v oblasti kulturního života vznikla řada nových subjektů, převážně občanských sdružení a klubů neziskového charakteru. Tato sdružení začala vyvíjet zájmovou činnost často úzce oborově specializovanou, organizačně někdy jako pobočky celostátních společností – např. České společnosti numismatické, Československého sdružení přátel betlémů, České genealogické a heraldické společnosti apod.

Tato sdružení většinou postrádají zázemí pro svůj program – nejen sídlo a prostory, kde by vyvíjela různé aktivity, ale i technické prostředky pro činnost. V řadě měst a obcí dosud fungují kulturní střediska nebo kulturní domy, které těmto neziskovým organizacím poskytují potřebný prostor. V Příbrami se této funkce zhostila městská knihovna. Na spolupráci s řadou občanských sdružení postavila širší kulturní a vzdělávací program profilovaný zájmem veřejnosti. Program zahrnuje jak aspekty všeobecného mimoškolního vzdělávání a prezentace současného umění, tak i ryze regionální specifika. Na bázi volné spolupráce tak vzniká nabídka kulturních a vzdělávacích pořadů pro veřejnost, která je dostupná všem sociálním vrstvám občanů. Protože se na organizaci pořadů podílí více subjektů, dělí se náklady a pracovní vytížení organizátorů.

Dobrym příkladem takové spolupráce jsou aktivity zaměřené na frankofonní oblast, a to

jak po stránce jazykové výuky, tak i poznávání reálií a kultury frankofonních zemí. V roce 1999 byl v Příbrami založen Frankofonní klub. Jeho vznik byl motivován přímo z radnice města, které navazovalo kontakty s francouzským městem Villerupt. Spoluzakladateli byli i zástupci příbramských středních škol – obou gymnázií a Integrované střední školy hotelového provozu a služeb. Cílem klubu od počátku je šířit znalost francouzštiny a frankofonní kultury. Po roce působení se jeho sídlem stala Knihovna Jana Drdy. Zároveň je správcem knižního fondu klubu, který obsahuje nejen francouzské originály, ale i překlady současných autorů z frankofonních zemí. Knihy jsou prostřednictvím výpůjčního protokolu knihovny půjčovány nejširší příbramské veřejnosti.

Frankofonní klub je začleněn do aktivit Alliance française v Praze se sídlem ve Francouzském institutu. Alliance jej podporuje metodicky i materiálně – poskytuje nejen informace, nabízí kulturní pořady a jazykové kurzy, ale dodává i francouzské časopisy, občas knižní dary, každoročně organizuje celostátní setkání všech klubů a aliancí. Na podporu výuky francouzštiny působili v posledních dvou letech v klubu rodilí Francouzi. Svou desetidenní praxi zde vykonávali studenti se specializací na výuku francouzštiny pro cizince. Stáž hradila Alliance française v Praze, klub zajistil ubytování. Působení stážisty bylo velmi přínosné a podnětné nejen pro studenty středních škol a klienty kurzů francouzštiny, ale pro všechny členy klubu. Měli možnost konzultací, navázali osobní kontakty – pro zpestření pobytu připravili našim hostům bohatý kulturní a turistický program. Ve spolupráci s Knihovnou Jana Drdy, se zmíněnými středními škola-

mi, s Q-klubem AMAVET a Alliance française v Plzni byly vloni na podzim uspořádány Francouzsko-české dny, cyklus kulturních a vzdělávacích pořadů. Zahájen byl slavnostní recepcí s nabídkou specialit francouzské kuchyně, pokračoval výstavou černobílých fotografií Paříže, koncertem Francouzská hudba z celého světa, přednáškou Keltové a Čechy, ochutnávkou beaujolais nouveau a končil znalostní soutěží Reálie o Francii pro studenty zúčastněných středních škol.

Všechny tyto akce může klub pořádat jen ve spolupráci s partnery. Bez jejich podpory by jeho roční příjmy nestačily ani na nájem. Podobným způsobem participuje knihovna na činnosti dalších spolků a sdružení. Poskytuje informační služby jak směrem dovnitř organizací, tak i ven – informuje obyvatele o existenci a programu sdružení. Poskytuje prostor na vlastních webových stránkách, zveřejňuje pře-

hledy programů a aktivit v kulturním měsíčníku, který již několik let vydává. Pro přednášky, besedy a další akce poskytuje společenský sál. Vydavatelství knihovny vydává sborníky a tematické publikace spolků. Organizačně se podílí na přípravě a provádění přednášek, besed, výstav i koncertů.

Velký význam má spolupráce i při financování kulturních programů. Společný projekt má šanci být propracovanější a na bázi partnerství lze snadněji získat další finanční zdroje. Konečný výsledek je přínosný zejména pro občany města. Proto tyto aktivity podporuje i příbramská radnice svým dotačním programem.

Na spolupráci se spolky, sdruženími, archivy, muzeem a dalšími kulturními organizacemi města je postaven i projekt nové knihovny, která by měla stát v těsné blízkosti budovy současné. Doufejme, že vynaložené úsilí přinese své ovoce i v tomto případě.

Co s nimi? Do sběru?

Kdybych měl odpovědět, co mne v bibliotéce dovede nejvíce rozčítit, řekl bych jednoznačně: nevyžádané zásilky s připojenou fakturou. Přicházejí nepravidelně, leč vlastně neustále. Otevřu balíček a z něj vypadne knížka či více svazků. Připojen bývá dopis, jehož stupeň bezostyšnosti bývá různý. Většinou ale obsahuje netušenou chválu zasláné zásilky. Podepsán bývá autor nebo vydavatelství. Naše instituce právě obdržela publikaci, bez které by takřka nemohla existovat. Odesílatel nás tedy chce zachránit a zasilá nám literární cennost, o níž zřejmě nevíme. Jistě nebudeme tak omezení, abychom kvality neocenili. Proto je připojena faktura. Kdyby se nám náhodou zásilka nezdála, můžeme ji vrátit...

V devadesáti procentech případů jde o grafomanské výplody nebo o regionální tisky ze vzdáleného kraje pro nás zcela nevyužitelné. Co s nimi?

Zásilka je rozbalena. Neobjednali jsme ji. Nechceme ji. Je nám odporná.

Agresor ji ovšem chce zpátky v případě našeho nezájmu. Chce po nás, abychom se jeho projevem agrese dále zabývali. Abychom šli pro arch papíru, provázek, vzali nůžky, balili, napsali adresu, nalezli známky, šli na poštu...

Nevím, jak Ty milý čtenáři, ale já takové zásilky dávám rovnou do sběru.

Někdy je nechám uležet a míří do sběrný až se zpožděním.

Méně energický odesílatel po nezaplacení faktury zmlkne a odpadne. Druhá kategorie je ovšem sveřepější. Za měsíc za dva přijde upomínka s výhrůžným dopisem...: „Zaslali jsme Vám, Vy jste nezaplatili, ba ani nevrátili... Očekáváme že, ... jinak.“ Drtivá většina povedených vydavatelů po dalším mlčení z naší strany odpadne. Jsou ovšem buldoci, kteří vydrží další rok. Periodicky hrozí soudem, vymáháním atp. Zatím odpadli i všichni buldoci, ale přijímání jejich zvěstí a hrozeb není příjemné...

Jak to asi dělají jinde??? Jste také tak „krutí“ vůči podobnému druhu zásilek?

Jinou kategorií jsou vlídnější vydavatelé, kteří pošlou dar s fakturou, která je připojena pro případ, kdybychom chtěli vydavatele podpořit. Pokud se mi zásilka líbí, ponechám si ji, někdy i zaplatím, je-li publikace zdařilá...

Budu vděčný za názor na adresu

IVO MARKVART
markvart@mkl.cz

Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice

8. část

KONKRÉTNÍ KNIHOVNICKÉ PROCESY V ČESKÝCH VĚZEŇSKÝCH KNIHOVNÁCH

Následující informace byly získány jednak prostřednictvím rozhovorů s odpovědnými pracovníky na generálním ředitelství Vězeňské služby České republiky, zejména však návštěvou pěti vězeňských knihoven ve věznicích Bělušice, Praha-Pankrác, Stráž pod Ralskem, Valdice a Všehrady, kde jsem měla vedle prohlídky knihovny možnost hovořit jak s knihovníkem-odsouzeným, tak s pracovníkem věznice odpovědným za fungování knihovny.

Management

V současném stavu českých vězeňských knihoven snad nelze o managementu ani hovořit. Plánování, tvorba koncepcí či měření výkonu knihovny se systematicky nikde neprovádí. Stručně by se situace dala nazvat stagnací bez představy (natož snahy) o pozitivní změně fungování knihovny. Pokud se pokusy o zlepšování služeb knihovny skutečně dějí, tak jde o snahy značně živelné, **bez koncepčního a dlouhodobého směřování**, které jsou výsledkem osobní angažovanosti jednotlivců.

Vězeňské knihovny **nemají** zpravidla svůj **vlastní rozpočet**. Někdy dostanou určitou přidělenou částku – obecně na chod knihovny či na nákup knih. Některé knihy je možné hradit z účelově vázaných prostředků (např. na prevenci kriminality, protidrogovou prevenci). Vždy jde o částky **naprosto nedostačující**.¹ Statistika nejsou po knihovnicích-odsouzených požadovány, a pokud se provádějí, tak pouze díky vlastní aktivitě konkrétního knihovníka. Knihovníci v Bělušicích a Stráži pod Ralskem zaznamenávají počet čtenářů, knihovnické ve Všehrdech si dokonce vede vlastní statistiku návštěvnosti knihovny, počtu vypůjčených knih, opravách a nových přebalech knih.

Velmi nedocenenou možností představuje **spolupráce** s jinými knihovnami, případně i dalšími organizacemi. Pouze ve věznici Stráž

pod Ralskem byly pokusy ze strany veřejné knihovny v České Lípě, která nabízela možnost MVS. Věznice se však neodvážila nést odpovědnost za vypůjčené knihy z důvodu rizika ztráty či poškození, a tak z nabízené spolupráce sešlo.² Určitou formou spolupráce jsou dodávky časopisů distribuovaných některými organizacemi, zejména církevními či romskými. Časopisy se však nejčastěji rozdávají na kroužcích jednotlivcům či po ubytovnách. Pouze v jedné ze sledovaných knihoven byly zbylé časopisy k dispozici v knihovně.

Fond

Velmi problémovou oblast představuje doplňování fondů novou literaturou, čímž je znemožněno, aby se fond vytvářel na kontinuálním a systematickém základě. Případnou nakupovanou literaturu tvoří výhradně literatura odborná; beletrie tímto způsobem od roku 1990 v podstatě žádná nepřibyla. Z tohoto důvodu se významným zdrojem nové literatury mohou stát **dary**. Nabídka některých darů přichází přímo do konkrétních věznic, jiné dary jsou zprostředkovány přes generální ředitelství. Jde často o materiály, které zbyly v nakladatelstvích, zrušené knihovny, pozůstalosti soukromníků, sbírky mezi občany či dary jednotlivců. Dary ovšem přináší i určité nevýhody. Dar představuje nárazovou formu získání materiálů, která v daný okamžik vyžaduje velký objem práce se zaevidováním, oceňováním a zpracováním. Navíc se často může do fondu vězeňské knihovny hodit pouze část daru, a tak další práce spočívá v třídění literatury na vhodnou a nevhodnou. Část věznic se proto darům vehementně brání, protože představují „práci navíc“, přestože fond knihovny tyto materiály velmi potřebuje. Řada knihoven tak začala být nucena používat „neoficiální“ cesty, aby mohly některé nabízené materiály získat do svých fondů. Existují pak neoficiální neevidované sbírky oficiálně v majetku knihovníka, fakticky však knihovní materiály pro půjčování odsouzeným.

Může jít například o cizojazyčnou literaturu v jazyce odsouzených cizinců, pro které by jinak žádná literatura v rámci věznice neexistovala. Často jde také o literaturu spotřebního charakteru (paperbacky), jako jsou třeba detektivky.

Velikost fondů jednotlivých sledovaných knihoven se značně liší (od 11 000 svazků v Praze-Pankráci po knihovnu ve Stráži pod Ralskem se zhruba 500 svazky). Obecně se velikost fondů v minulých letech zmenšila, jelikož byly ve většině případů vyřazeny tendenčně zaměřené knihy na propagaci komunismu a socialismu. Fondy knihoven představují zejména knihy. Periodika v současné době ve sledovaných knihovnách nejsou. Z dalších materiálů existují v evidenci vězeňské knihovny kazety nebo CD disky (Bělušice), též desky, audiokazety a videokazety (Všehrady). V obou těchto zařízeních však zmíněné materiály fakticky v knihovně nejsou, neboť se ukládají jinde. Ve vězeňské knihovně v Praze-Pankráci se nacházejí jak videokazety (např. o přírodě), tak audiokazety (nejčastěji s relaxační hudbou) či CD-ROM nejrůznějších žánrů. Knihovna ve Valdicích obsahuje fond gramofonových desek, které jsou sice evidované, ale k nepotřebě, jelikož je není na čem pouštět.

Ve všech sledovaných knihovnách **převažuje beletrie** nad odbornou literaturou. Odborná literatura tvoří 10 (Bělušice, Všehrady) až 40 % (Valdice) fondu. Potřeba cizojazyčné literatury není ve věznicích dostatečně pokryta. Některé vězeňské knihovny vlastní slovníky, zásoba **cizojazyčné literatury** však není dostačující či dokonce není žádná (Všehrady). Do knihovny ve Valdicích, kde je značné množství odsouzených ruské národnosti, byla ruská literatura (18 knih) zakoupena až v souvislosti s hladovkami v roce 2001.

Nové přírůstky do fondu jsou **evidovány duplicitně** – jednak jako majetek, jednak v rámci knihovny. Jde o evidenci minimální, ve které se uvádí pouze evidenční číslo, autor, název knihy a případně cena. Stavění fondu je různorodé, převažuje **stavění přírůstkové**, které umožňuje snadnou inventarizaci a vřazování nových knih, avšak neumožňuje čtenářům dobrou orientaci ve fondu. Jelikož však odsouzení ve většině případů (výjimkou je knihovna ve

Stráži pod Ralskem) mezi regály vstoupit nesmí, tato nevýhoda se výrazněji neprojevuje.

Služby

Služby českých vězeňských knihoven jsou redukovány takřka **výhradně na služby výpůjční**.³ Vyhledávání knih k vypůjčení se děje zpravidla prostřednictvím seznamu řazeného podle evidenčních čísel. Nalezení určitého materiálu tak znamená procházení seznamu od položky k položce. Některé knihovny vytvářejí navíc seznamy rozdělené podle žánru literatury či podle oborů. Katalogizace literatury podle teoretických zásad a pravidel se neprovádí v žádné ze sledovaných knihoven. Konkrétní výpůjční technika se liší podle praxe zavedené v dané knihovně. Výpůjční doba kolísá od jednoho týdne do měsíce, počet vypůjčených knih se pohybuje od dvou do formálně neomezeného počtu (limit stanovuje knihovník).

O **poškození a ztrátách** ve vězeňských knihovnách se hodně hovoří. Pokud se něco takového stane, vypíše se tzv. „ztráták“ a odsouzenému se dá kniha k náhradě či mu hrozí kázeňský trest. Faktem ovšem zůstává, že finanční náhrady jsou u odsouzených, kteří nepracují, v podstatě nevyhmatelné. Konkrétní dotaz na tuto problematiku však ukázal, že situace není tak černá, jak by se mohlo zdát (ve sledovaných knihovnách se jednalo o 0–30 knih ročně). Výše ztrát a ničení knih je podmíněno přístupem knihovníka. Pokud knihovník, za podpory speciálního pedagoga, důsledně lpí na vrácení knih a kontroluje pečlivě jejich stav, situace se výrazně lepší. Je vhodné, pokud má knihovník informace o tom, kteří odsouzení budou propuštěni, aby od nich mohl včas dostat knihy zpět; tímto způsobem vznikají obvykle největší ztráty. Některé knihovnické se snaží minimalizovat ztráty knih i tím způsobem, že dotyčným „vyhrožují“, že pokud nebude knihy vracet, nebudou mu již další půjčovat. Vedle úmyslných poškození knih (vytrhávání prázdných listů, obrázků, používání papíru na balení cigaret či jako toaletního papíru) dochází i k poškození knih neúmyslně. Knihovník ve Všehrdech hovoří o dvou typech nejčastějších neúmyslných poškození: odsouzený na knize usne, a ta se jeho vahou rozlomí v hřbetě (knihovník tyto knihy slepuje), či čte-

nář knihu poleje kávou a listy knihy se slepi (knihovnick to řeší tak, že knihu „vysprchuje a vyžehlí“). Ve Valdicích si někteří odsouzení zvykli přikrývat knihu jídlo či pití, aby pomaleji vychlázalo. Knihovnick je pak nucen měnit obal knihy zhruba po dvou výpůjčkách.

Aby odsouzení mohli knihovnu využívat, je nezbytné jim do ní zajistit dostatečný přístup. Velmi zde záleží na typu věznice – u věznic s dohledem a dozorem mají odsouzení volnější pohyb po budově, a tak je jejich možnost přístupu do knihovny lepší. Ve věznicích s ostrahou a zvýšenou ostrahou musí čtenáře vždy doprovázet dozorce. Podmínky přístupu do knihovny by měly být stanoveny výpůjčním řádem. Ze sledovaných knihoven však jen část měla výpůjční řád v knihovně skutečně vyvěšen. V knihovně v Bělušicích mají ještě navíc vytvořené tzv. čtenářské desatero, které popisuje správné způsoby zacházení s knihou (například bod č. 3: „Při obracení listů neolizujte prsty.“, bod č. 7: „Neodkládejte knihu otevřenou listy dopředu, aby se nelámala hřbet.“, bod č. 8: „Kniha není podložkou pro nádoby a jídlo, ani jiné předměty.“).

Vězeňskou knihovnu navštěvuje zhruba pětina až třetina odsouzených. Někdy si z vězeňské knihovny může půjčovat materiály i personál. Je faktem, že díky „dlouhodobým výpůjčkám“ personálu není některá literatura odsouzeným prakticky k dispozici. Žádná ze sledovaných knihoven nevytváří jakékoli programy. I když v rámci věznic často existují literárně zaměřené kroužky, jejich činnost se nepodařilo s knihovnou propojit. Rovněž literaturu pro základní vzdělávání a začínající čtenáře

knihovna nevlastní; má ji k dispozici příslušný pedagog. Služby knihovny také nejsou v rámci věznic dostatečně propagovány. O její existenci se odsouzení dozvídá pouze na nástupním oddělení, prostřednictvím vnitřního řádu věznic a díky neformálním kanálům.

Vybavení a umístění

Umístění, vzhled a vybavení českých vězeňských knihoven se liší v závislosti na konkrétních podmínkách věznic. Ve většině případů jde o jednu místnost, nezářidka nedostatečné velikosti. V poslední době bylo v České republice poměrně častým jevem, že z důvodů čím dál větší přeplněnosti věznic byly knihovny odsouvány do stále menších, temnějších a méně vyhovujících prostor (například ve Valdicích). Nejmenší ze sledovaných knihoven se nacházela ve Stráži pod Ralskem, jejíž rozměry byly zhruba 3x3 metry (plánované je ovšem stěhování do větší místnosti).

Knihovny vedle regálů obsahují zpravidla pouze stůl knihovníka. Přívětivost knihovny ovlivňuje její estetické uspořádání a osvětlení denním světlem. Existence moderních technologií je v českých vězeňských knihovnách výjimkou. Ze sledovaných knihoven měl počítač k dispozici pouze knihovnick z Prahy-Pankrác, a to především proto, že na něm plnil ještě další mimoknihovnické povinnosti administrativního charakteru. Ke knihovnické práci využívá počítač pouze pro evidování nové literatury a současně pro evidenci všech materiálů knihovny.

JITKA LEDVINOVÁ,

jitka.ledvinova@centrum.cz, dokončení příště

O D K A Z Y :

- 1 Například knihovna v Bělušicích dostala v roce 2001 na svůj provoz 500 Kč, za které se nakoupily papíry na balení knih, lepidla a kancelářské papíry. Knihovna v Praze-Pankrác dostala v roce 1998 „velkou“ dotaci 3000 Kč, od té doby již téměř nic. Nové knihy byly pro knihovnu ve Všehrdech naposledy zakoupeny v roce 1999, šlo o 11 knih.
- 2 Podobná situace nastala i v Příbrami, kdy byla věznicí odmítnuta nabízená pomoc příbramské Knihovny Jana Drdy.
- 3 Knihovnick ze Stráže pod Ralskem určitým způsobem provádí i řízení četby – doporučuje odsouzeným knihy, čtenáři se s ním radí o tom, co si půjčí. Sám o tom říká: „Snažím se je tlačit i do těžkých knížek.“

Digitální projekty a programy v České republice a v angloamerické oblasti

3. část

Projekty zpřístupňující historické dokumenty

Dalším oddílem jsou digitální knihovny, které se zabývají zpřístupněním starých rukopisů a tisků. Tematicky by do této sekce patřily i projekty Memoriae Mundi Series Bohemica a Česká čítanka, ale Memoriae Mundi Series Bohemica jsem zařadila mezi projekty Národní knihovny ČR a projekt Česká čítanka popisují v následujícím oddílu.

Clavis monumentorum litterarum

URL: <http://www.clavmon.cz/clavis/>

Řešitel: Jiří Zurek

Popis

Jde o mezinárodní vědecký program, jehož garantem v ČR je Nadace pro dějiny kultury ve střední Evropě a Ústav pro klasická studia Akademie věd ČR. Obsahuje stati, dokumenty, polemiky, k nahlédnutí jsou zde např. fotografie z Trojanské kroniky. Orientaci usnadňuje vyhledávání.

Clavis monumentorum litterarum se skládá z částí:

Acta Sanctorum, které jsou nejobsáhlejší, obsahují kompletní text 68 tištěných svazků Acta sanctorum, publikovaných od r. 1643 (světci, jejichž svátky připadají na leden) do r. 1940. Tuto databázi vydává Chadwyck Healey Ltd, je zpřístupněna buď na CD-ROM, nebo online na World Wide Web.

Bohemia docta obsahuje zdigitalizované rukopisy a staré tisky od nejstarších dob, např. Legenda christiani, až po Kroniku Českou Václava Hájka z Libočan.

Fotoarchiv, který je členěn do sekcí:

Clavis monumentorum litterarum (Regnum bohemiae): soubor titulních stran a obrazových ilustračních příloh k bohemickým starým tiskům (cca 40 000 položek), Komenského mapy Moravy ze sbírek Muzea Komenského v Přerově, vyobrazení Prahy na grafických listech od nejstarších dob do 19. století (grafická sbírka Archivu hlavního města Prahy), digitální faksi-

milie vzácných rukopisů a iluminací bohemikální provenience: Evangeliář zábrdovický, Liber vertustissimus, Bible litoměřicko-třeboňská, Kniha Tovačovská z r. 1572.

Clavis monumentorum musicorum: digitální faksimilie vzácných hudebních rukopisů bohemikální provenience: chebské officium, Franušův kancionál, Speciálník.

Codex diplomaticus Bohemiae: digitální faksimilie přemyslovských listin a pečeti z období do r. 1310 uložených na území ČR.

Clavis monumentorum artium: sbírka koptských textilií z fondů Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, nástěnné malby v rotundě Panny Marie a sv. Kateřiny ve Znojmě, nástěnné malby v kostele sv. Jakuba Většího v Rovné u Stříbrné Skalice, interiéry domu U Kameného zvonu v Praze, konvoluty kreseb ze 16.–18. století z fondů Státní vědecké knihovny v Olomouci, Hofferiana – sbírka obrazů a plánů moravských měst z fondu Archivu města Brna, plánová dokumentace vily Tugendhat z fondů Muzea města Brna.

Musica je členěna do sekcí:

Clavis nigra – reportorium: vícehlasé kompozice zapsané většinou černou menzurální notací dochované v pramenech, které jsou uloženy v různých institucích v České republice. Databáze je kompilací pramenů zpracovaných v rukopisném katalogu doc. PhDr. Jaromíra Černého, CSC ad.

Hymnorum Thesaurus Bohemicus: databáze českých duchovních písní tištěné kancionálové produkce 16.–18. století.

Obsah Franusova kancionálu: rukopis z r. 1505 v Hradci Králové, který obsahuje jednohlasé a vícehlasé části latinského ordinária missae, jednohlasé části propria missae a soubor sekvencí pro vybrané svátky liturgického roku. Soubor mensurálních jednohlasých i vícehlasých latinských a českých písní, soubor latinských a českých vícehlasých skladeb (motetta, písně pro 2–5 hlasů) a v doplňcích též vybrané jednohlasé části officia a zpěvy k procesím.

Staré tisky, obsahují Slovník českých a slovenských tiskařů, což je databáze založená na díle K. Chyby, a Reportorium jazykově českých prvotisků.

Stati, studie, zveřejňuje odborně vědecké studie.

Thalia, kde jsou uveřejněny: Inscenace antických autorů na našich scénách (1899 až 2000) a seznam překladů antických dramát.

Urania, která uveřejňuje originální středověké a raně středověké texty ve formě kritických edic s komentářovým překladem.

O tomto projektu jsem se zmínila obšírněji z toho důvodu, že obsahuje jak zdigitalizovaný text, tak hudebniny, dále i obrázky a fotografie. Jde o jednu z nekomplexnějších digitálních knihoven v ČR.

V tomto projektu má každá sekce jiný typ vyhledávání.

Bohemia docta, zde lze vyhledávat podle jmen v textu, která se musí uvádět v invertova-

ném tvaru a bez interpunkce a dále lze listovat jako v knize – jeden list za druhým.

Musica, zde existuje vyhledávací stránka, na které je formulář se dvěma vyhledávacími poli: podle textového incipitu, podle melodií.

Staré tisky, zde se objeví vyhledávací formulář se zadáním: titulová signatura, autor, název, město/místo uložení. V této sekci je také možné použít kromě jednoduchého vyhledávání i vyhledávání kombinované využívající operátory and a or.

Stati, studie, zde je k dispozici pouze seznam, klepnutím na odkaz v seznamu se otevře plný text článku.

Urania, zde je rovněž k dispozici seznam dokumentů, ale klepnutím na odkaz se otevrou pouze bibliografické údaje o dokumentu a krátká anotace dokumentu.

VEŠNA ŠKODOVÁ
Vesna.Skodova@seznam.cz

Týmová práce a její využití ve veřejných knihovnách

2. část

2. Příklady týmové práce v knihovnách

V prostředí knihoven (velkých i menších) lze nalézt celou řadu situací a úkolů, které nelze řešit v rámci stávající organizační struktury, a kdy je nutná spolupráce pracovníků různých oddělení či odborů. Pokud použijeme terminologii z klasifikace týmů, můžeme v knihovnách vysledovat celou řadu typů týmů – dočasné a stálé, vertikální a horizontální, interní a kombinované ad.

V případě knihoven se může jednat o následující úkoly a typy týmů:

a) *Výběr a proces implementace automatizovaného knihovnického systému*

Výběr systému, který by po všech stránkách vyhovoval požadavkům knihovny, je úkol nelehký a vyžaduje hlubokou analýzu situace, činnosti knihovny, jejích možností a schopností – zejména finančních a personálních – i zpracování plánu do budoucna. V každém ohledu tento úkol přesahuje schopnosti jednotlivce.

V rámci procesu výběru je nutné vytvořit tým, jehož členy budou pracovníci všech úseků knihovny, protože zavedení takového systému je zásah do všech činností knihovny. V praxi by členy týmu mohli být zástupci akvizice, katalogizace, výpůjčního protokolu, zpracování periodik, meziknihovní výpůjční služby, správy sítě, popř. další pracovníci.

Protože se jedná o závažný krok, nemělo by se rozhodování uspěchat a tým by si měl nechat dostatek času na studium a zhodnocení jednotlivých systémů ze všech možných hledisek.

b) *Plánovací týmy*

Plánování je jednou z hlavních činností moderního managementu, a proto by mu měla být věnována velká pozornost nejenom v organizacích a podnicích vytvářejících zisk, ale i v organizacích, které se zaměřují na jiné oblasti.

Plánování provádějí manažeři na všech úrovních řízení – od nejvyššího managementu (ře-

ditel) přes střední (vedoucí odboru) až po nižší (vedoucí oddělení knihovny). Zatímco plánování na úrovni jednotlivých oddělení knihovny zvládne jeden člověk, plánování na nejvyšších úrovních může představovat složitý problém.

c) *Projektové a řešitelské týmy*

V současné době pracuje řada knihoven na projektech, které přímo vyžadují spolupráci nejenom pracovníků knihovny, ale mnohdy i pracovníků z dalších odborů a institucí. Příkladem mohou být týmy vzniklé za účelem zpracování projektu stavby nové knihovny nebo rekonstrukce knihovny – dnes velmi aktuální téma. Členy takového týmu by měli být – architekt, ředitel knihovny, popř. jím pověřený pracovník, který by měl mít schopnost pohlížet na problém z globálního hlediska, a zástupci knihovníků, kteří dokáží analyzovat knihovnu z hlediska činnosti a zájemů.

Dalšími příklady projektových nebo řešitelských týmů mohou být týmy připravující specifické projekty – např. digitalizace lístkových katalogů, digitalizace tradičních dokumentů, projektování informačních systémů atd.

d) *Změny v organizaci knihovny*

V souvislosti se současným vývojem v oblasti knihovnictví – automatizace knihovnických procesů, změny v pojetí profese knihovníka a informačního pracovníka, vlivy nových myšlenek managementu, nové informační technologie a s tím související nové služby, požadavky uživatelů atd. – může knihovna dojít k závěru, že současná organizační struktura a způsob zajištění služeb je nevyhovující. Jde o velice složitý problém a jeho řešení se neobejde bez komplexního přístupu.

e) *Tzv. kroužky kvality*

Kroužky kvality se těší velké oblibě, zejména v průmyslových podnicích. Jde o dočasné týmy, jejichž členy jsou pracovníci jednoho úseku či oddělení. Týmy se scházejí pravidelně v určitých časových intervalech (nepřesahujících čtrnáct dní) a jejich cílem je vyřešit a analyzovat problém, který se objevil na pracovišti nebo najít způsob, jak zkvalitnit práci oddělení.

Tyto typy týmů určitě nejsou knihovnám ne-

známé, i když se neoznačují jako kroužky kvality. Každé oddělení knihovny se potýká s problémy a mnohdy je neřeší pouze vedoucí, ale všichni pracovníci oddělení formou skupinové spolupráce. Pravidelné setkávání pracovníků může přinést vyřešení problémů, navíc posiluje pracovní a mezilidské vztahy. Tím pozitivně ovlivňuje atmosféru v oddělení, schopnost řešit problémy a schopnost čelit konfliktům.

f) *Organizace akcí*

Veřejná knihovna jako informační, kulturní a vzdělávací instituce se podílí na dění ve městě, ve kterém působí. Mnohé knihovny připravují řadu akcí pro veřejnost – výstavy, přednášky, besedy se spisovateli apod. – popř. na organizaci takových akcí participují s jinými institucemi a lze říci, že mnohdy soutěží o přízeň účastníků akce s jinými institucemi ve městě. V takovém případě možná ještě více než jindy vystupuje do popředí kreativita a tvořivost, s jakou realizace projektu probíhá.

3. Techniky tvořivé práce

Tvořivost neboli kreativitu lze definovat jako schopnost přinášet něco nového, schopnost nalézat nová, originální řešení problémů, objevné postupy, netradiční strategie. Je to i schopnost vidět problémy, a tedy i potenciální ohniska pokroku tam, kde je jiní nevidí. Jde o vlastnosti nezbytné nejenom pro týmovou práci, ale také pro řídicí práci obecně, pro zvládnutí každodenních pracovních povinností i pro řešení problémů v osobním životě. Lidé se mohou se schopností tvořivého myšlení narodit, ale do jisté míry (a ne zrovna malé) se kreativitu lze naučit.

Při řešení problémů, se kterými si tým neví rady, je možné použít řady zajímavých metod, podporujících jednak tvořivý přístup, jednak spolupráci všech členů týmu, což pak umožňuje najít řešení mnohdy zcela neočekávané. Tyto metody mohou napomoci procesu hledání nápadů, posuzování nápadů nebo rozvíjení spolupráci v týmu.

a) *Techniky tvořivého hledání nápadů*

Mezi nejznámější metody tvořivého hledání nápadů patří brainstorming. Lze ho aplikovat v situacích, kdy je potřeba a) rychle získat co nejvíce nápadů, pohledů a řešení, b) kombino-

vat různé přístupy, c) rozšířit argumentaci (pro i proti), d) překlenout konvenční, zaběhnutý přístup. Je založen na principu pozdrženého nebo (jak to vyjádřil jeho autor Alex Osborn) principu odloženého úsudku. To znamená, že hodnotící názory se odsouvají na závěr, okamžitá kritika se vylučuje.

Velice úspěšnou metodou jsou tzv. *myšlenkové mapy* – způsob graficko-písemné dokumentace myšlenkových pochodů. Tato metoda vychází z faktu, že lineární záznam textu svým charakterem neodpovídá „stylu práce“ lidského mozku. Mozek nepostupuje lineárně, nezabývá se různými pohledy na řešený problém postupně, ale pracuje v asociacích – rozvíjí jeden myšlenkový proud, zároveň přeskakuje k úplně jinému problému, poté se může vrátit k původnímu, nebo se reorientovat do úplně jiné oblasti. Způsob, jak bez problému jednoduše, přehledně, bez nároků na další zpracování znamenat pochody při lidském uvažování, jsou právě myšlenkové mapy. Umožňují pomocí grafických prvků (volba různého písma, barev, geometrických útvarů, jejich umístění v prostoru) zaznamenávat nápady, vytvořit vazby a souvislosti mezi jednotlivými myšlenkami, jejich kombinace apod. Metodu myšlenkových map lze použít pro záznam vlastních myšlenek, pro zpracování určitého problému, ale také je velice efektivním způsobem týmové spolupráce. Je možné ji použít také jako součást jiných metod (např. zápis průběhu brainstormingu).

b) *Techniky tvořivého posuzování nápadů*

Kromě řady metod pro získávání nápadů, existují metody tvořivého posuzování nápadů, mezi které patří blýskavice nebo anonymní posuzování.

Cílem blýskavice je, aby každý člen týmu jasně, rychle, stručně a co nejobtíveněji sdělil svůj názor – nejdříve co se mu líbí, poté co kritizuje. Vše se zapisuje na velký arch papíru, nejčastější názory se použijí jako východiska pro další práci. Na podobném principu je založena metoda anonymního posuzování, která se zdá být ještě objektivnější a otevřenější, protože názory se anonymně zapisují na malé lístky.

c) *Zlepšování práce v týmu*

V určitých situacích může činnost týmu stagnovat nebo tým nepodává takový výkon, jaký je očekáván. Existuje celá řada příčin těchto situací, za všechny jmenuji následující:

- bariéry ve spolupráci a komunikaci, zejména při vytvoření nového týmu (členové týmu se navzájem neznají a považují ostatní za cizince),
- skupina má schopnost rychle přebírat, popř. zintenzivnit náladu jednotlivce (pokud se u někoho objeví znuženost nebo nedostatek energie, zanedlouho jsou tyto znaky patrné v celé skupině),
- činnost týmu se může dostat do „zajetých kolejí“, skupina přijme zaběhaná schémata a nepřihlíží k novým, odlišným návrhům,
- dominantní jedinec může tým strhnout nežádoucím směrem.

Výše uvedené situace mohou být překonány pomocí her pro zvýšení efektivity týmu. Hry působí pouze jako pomocný prostředek, nejsou všelékem a je nutné odhadnout vhodnou situaci pro jejich použití, ale při správné aplikaci může tato metoda přinést zajímavé a nečekané výsledky.

DANA PETRÝDESOVÁ
petrydesova@kvkli.cz

POUŽITÁ LITERATURA:

- 1 GLEG, Brian, BIRCH, Paul. *Teamwork : budování týmu a zvedání jeho výkonu : 70 her a cvičení pro překonání bariér mezi lidmi, pro zvýšení energie, pro změnu myšlení týmu*. Vyd. 1. Praha : Computer Press, 2002. 104 s. ISBN 80-7226-670-5
- 2 MERTOŮVÁ, Dagmar, JANOŠ, Karel. *Aplikace tvůrčích metod pro řízení středisek VTEI a knihoven : progresivní metody výuky*. Praha : Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, 1984. 67 s.
- 3 PFEIFER, Luděk. *Techniky duševní práce*. České Budějovice : Dům techniky ČSVTS, 1990. 117 s. ISBN 80-02-00467-1

Novinky o informačních zdrojích na konferenci INFORUM 2005

Letošní, již 11. ročník konference o profesionálních elektronických informačních zdrojích Inforum, kterou tradičně pořádají firma Albertina icome Praha a Vysoká škola ekonomická, se uskutečnil ve dnech 24. až 26. května 2005 v novém areálu VŠE v Praze. Zatímco struktura účastníků (celkem se jich tentokrát registrovalo 624) zůstává stabilní (převažují pracovníci akademických a odborných knihoven), potvrdil se loňský trend pozvolného nárůstu zahraničních účastníků, zejména ze zemí střední a východní Evropy. Díky tomu Inforum pomalu přestává být akcí česko-slovenskou a naopak nabývá významu regionálního.

Texty samotných příspěvků a podrobné informace o 11. ročníku najdou zájemci na webových stránkách konference www.inforum.cz. Zvláště bychom chtěli upozornit na novinku: možnost fulltextového vyhledávání ve všech online sbornících, které byly dosud vydány (tj. od roku 1996, kdy konference ještě nesla název Infomedia). Pořadatelé se totiž rozhodli přestat vydávat sborník jako součást CD-ROM *Informace na dlaní*. Důvodem tohoto opatření je fakt, že CD-ROM s ohledem na jeho výrobní lhůtu nemohl obsahovat finální verze všech příspěvků.

Po jednorozhodnutí přestává se na Inforum vracet workshop o digitalizaci historických fondů, který má charakter diskuzního fóra badatelů i odborníků v oblasti IT. Letos byl věnován importu dat do katalogu a digitální knihovny Manucriptorium, společného projektu firmy AiP Beroun, Národní knihovny ČR a dalších paměťových institucí. Druhý doprovodný workshop na téma *Nejdůležitější tipy na vyhledávání pro experty*, který vzbudil zaslouženou pozornost, vedla Karen Blakeman, renomovaná britská informační konzultantka, která působí rovněž v CILIP (Chartered Institute

of Library and Information Professionals). Představila nejen nové funkce v Google, nejpoblárnějším vyhledávací současnosti, ale zmínila rovněž širší veřejnosti méně známé specializované systémy. Během workshopu se dále hovořilo o blogu – stále rozšířenějším internetovém zpravodajském zdroji, který má (pokud jej vydává osoba, která má co sdělit) mnohdy nepopíratelnou informační hodnotu.

Shrnutí (včetně internetových odkazů) obou workshopů byla publikována bezprostředně po jejich konání v časopisu Ikaros (<http://www.ikaros.cz/DefaultArchiv.asp?ID=2005in>).

Účastníci konference si již zvykli, že její zahájení se nese v poněkud rozvernějším duchu. V tomto roce pracovníci Albertiny icome Praha naplnili očekávání vrchovatě – oprášili totiž zapomenou marketingovou metodu informačního kabátu, kterou do života uvedl Jiráskův páter Vrba. Příspěvek vyvrcholil přehlídkou několika vzorových modelů – fotografie (viz www.inforum.cz nebo <http://www.ikaros.cz/DefaultArchiv.asp?ID=2005in>) všechna slova zcela nahrazují...

Vedle sekcí či témat, která se v programu Infora objevují víceméně pravidelně (nové zdroje a technologie, zdravotnická informatika, firemní informační střediska apod.) bychom rádi zvláště vyzdvihli úvodní přednášku R. Baileyho z *University of North Carolina*, jejíž součástí je prestižní knihovnické vzdělávací pracoviště. R. Bailey naší odborné veřejnosti obšírně představil koncepci moderních informačních služeb *information commons*, která je založena na maximálně efektivním využití prostoru knihovny pro poskytování rozmanitých informačních služeb.

V zahajovací sekci dále vystoupil ředitel *Národní knihovny ČR V. Ježek*, který shrnul dosavadní kroky

Foto Albertina icome Praha

směřující k realizaci výstavby nové budovy Národní knihovny ČR v Praze na Letné, kam by měly být přesunuty moderní fondy s výjimkou fondu Slovanské knihovny. Soutěž na architektonické řešení bude vyhlášena na podzim. Realizace samozřejmě záleží na stavu státního rozpočtu v letech 2006 až 2012.

Na sekci o e-governmentu v roce 2003 v mnohém navázala letošní sekce *Možnosti zapojení knihoven do politiky EU*. Zazněly v ní příspěvky Š. Kašpárkové (Knihovna Kroměřížska) a H. Gajduškové (Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně) prezentující projekty komunitních vzdělávacích center, které získaly podporu z Open Society Fund Praha. Tato role podle jejich zkušeností přispívá k růstu prestiže knihovny ve městě či regionu. Tematicky s tím byly spojeny referáty zástupkyň ministerstev práce a sociálních věcí a pro místní rozvoj, která mají na starosti přidělování dotací z evropských podpůrných fondů.

Pořetí byly během konference umístěny v Nové aule postery (celkem deset, z toho sedm zahraničních). Jejich autoři rovněž jejich obsah krátce charakterizovali v rámci dvou sekcí.

Na výstavě ve foyeru Nové auly, která neodmyslitelně patří k Inforu, mělo stánek 27 firem (z toho 18 zahraničních). Poprvé se takto u nás představily Eme-

rald, vydavatel odborných časopisů v ekonomii a technických oborech, *British Medical Journal Publishing Group*, vydavatel lékařských časopisů (včetně *British Medical Journal*), a *H+H Software*, který vyvíjí systémy pro správu a vzdálený přístup do databází.

V rámci koncertu v Zrcadlové kapli Klementina, na němž vystoupil Pražský pouťový orchestr, byly vyhlášeny výsledky ankety účastníků konference o **Cenu Infora 2005** pro nejvýznamnější produkt nebo počín v knihovnictví v České republice a na Slovensku v období od ledna 2004. Ve srovnání s loňskem opět došlo k poklesu počtu nominací na sedm. Nejvíce hlasů získaly:

- projekt *Bibliografické citace*
- rekonstrukce *Univerzitní knižnice v Bratislavě*

Komfort pro diváky videopřenosu, který zajišťovala redakce časopisu Ikaros díky laskavé pomoci International Visegrad Fund a firm Thomson Gale a Bowker, byl rozšířen o možnost výběru mezi originálním nebo tlumočeným zněním. Průběžně aktualizované textové zpravodajství a fotografie z konference jsou již samozřejmostí.

Příští, 12. ročník Infora je plánován na 23. až 25. května 2006.

fv

Z KNIHOVEN...

Vandrovní čtenářské knížky

Dětské čtenářství nevzniká jen tak samo sebou, pouze spontánním zájmem dětí. Musí k němu přispívat řada různých podmínek a vlivů. Pomoci se snaží i pracovníci dětských oddělení veřejných knihoven.

Inspirováni Knihovnou Jiřího Mahena v Brně, která jako první pasovala prvňáčky na čtenáře knihovny, jsme se rozhodli i ve Žďáře nad Sázavou v Knihovně Matěje Josefa Sychry obdobnou

akci uskutečnit. Řekli jsme si, že když pasování, tak pasování něčím, co ke knize patří. Tak spatřila světlo světa velká pasovací záložka a s ní postava knihovnického skřítky, kterého má zcela jistě každá knihovna. Kdo by jinak stále rozhazoval knihy v regálech? V našem případě to byla *Knihomolka pohádková* – skřítek, který miluje pohádkové knihy a malé začínající čtenáře.

Děti si musely *Knihomolku* samy přičarovat kouzelným slovem AKLOM OHNIK ÁVOK DÁ HOP, které zkusily třikrát přečíst – a skřítek byl na světě. Pak je *Knihomolka* vyzkoušela, jak umí číst, veršovat, zda znají hádanky a pohádky. Děti úspěšně absolvovaly všechny nástrahy a úskalí, které jim nezbedný skřítek podsouval. Nastal slavnostní okamžik pasování.

Každý malý adept dostal *Vandrovní čtenářskou knížku*, která skrývala přihlášku do knihovny, záložku, rozvrh hodin, kalendář a propagační materiál knihovny. Pasování bylo také pedagogický sbor. Každá paní učitelka, výjimečně i pan učitel, obdrželi od *Knihomolky* kytičku a poděkování, že děti naučili krásně číst.

A paní knihovnice? Pro ty je největší odměna, když rozzářené děti další dny po pasování přivedly maminku nebo tatínka do knihovny, chtěly se stát našimi čtenáři, mít svůj vlastní čtenářský průkaz a půjčit si svoji první knížku.

Děkujeme našim kolegyním z Brna. Opravdu to je skvělý nápad, který lze výborně rozvíjet a inspiruje k dalším novým a novým pořadům.

BOŽENA PTÁČKOVÁ

RECENZE

O knihovnách Středočeského kraje

Knihovny Středočeského kraje. 1. vyd. Předmluvu napsala Jiřina Bínová Kádnerová. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v nakl. Žaket, 2004. 120 s.

Není to pouhý seznam knihoven nebo jejich adresář, ale publikace podávající i přehled o regionální kultuře, o názorech čtenářů a uživatelů knihoven a sdělení o zajímavých formách práce v jednotlivých městských, obecních a dalších knihovnách. Pro porovnání je u každé knihovny uveden i počet obyvatel v místě, kde knihovna působí, počet čtenářů, jejich návštěv i počet hodin, kdy je knihovna otevřena. Přehled nám tak umožňuje porovnání výkonů a výsledků práce knihoven. Zajímavé jsou výskyty některých významných osobností o četbě a knihách, jejich názory na působení knihoven, zejména na mimořádné akce, jimiž se knihovny

odlišují a zvyrazňují. Zvláště působivé jsou z tohoto hlediska výroky starostů.

Knížka netradičního formátu (A5 na šířku) je doplněna fotografiemi interiérů a budov knihoven. Ukazuje na bohatou kulturní historii a dávné tradice práce knihoven v tomto regionu.

Publikaci uvítají i zájemci o místní kulturu a příležitostní návštěvníci jednotlivých míst při turistickém putování a letních pobytech.

Knížka slouží i zájemcům o internetové služby, které se v knihovnách Středočeského kraje silně prosazují. Vydání takto pojaté publikace považují za čin hodný následování i v jiných krajích.

ILUŠE CEJPKOVÁ

Hradištské sluníčko 2005

I letos v červnu svítala dětem v Uherském Hradišti hned dvě sluníčka – vedle opravdového to bylo ještě po celý předprázdninový týden knihovnické Hradištské sluníčko, které přineslo radost malým dětem, velkým dospělým i nám, kdož jsme je připravovali.

Sluníčko začalo v pondělí 20. června čteným dopoledníčkem na Mariánském náměstí. K Rozárce (morový sloup s plastikou sv. Rosalie) se vypravilo úctyhodné množství dětí mateřských i základních škol a herec Slovákého divadla Pavel Hromádka měl co dělat, aby ho bez mikrofonu slyše-

ly i nejdálší děti. Ale vše bravurně zvládl a četl pro holčičky i pro kluky.

Od pondělí do pátku u morového sloupu, tedy u Rozárky, vždy v 18.00 trubač odtroubil znělkou začátek čteného večerníčku, na který netrpělivě čekali malí i velcí

posluchači. Nejvydařenější byl asi úterní večerníček, který bude zapsan jako koloběžkový a kočárkový; to proto, že děti z mateřské školy se loučily se školním rokem přespáním ve školce a pohádka před spaním jim tedy přišla náramně vhod. Herec Slovákého divadla David Vacke se mohl učít – a četl celou půlhodinu kouzelné pohádky o jezečkovi a jeho kamarádech z knihy Jiřího Kahouna tak hezky, až to velkým posluchačkám přišlo líto, že se myslí jen na děti a dospělým před spaním nikdo nečte...

Středeční večerníček byl opět pohádkový a opět jiný než ty pře-

dešlé. Zazněla nejkratší pohádka o beránkovi, o maxipsu Fíkovi a také bajky ze Stromu pohádek. A protože si v úterý někteří „dospěláci“ stěžovali, že se čte pouze dětem, tak aby jim to nebylo líto a necítili se diskriminováni, skončil večerníček recitací bajky (speciálně pro dospělé).

Ve čtvrtek pozvalo Hradištské sluníčko děti místo večerníčku u kašny na pohádku do loutkového divadla v sokolovně. Malým i velkým divákům se pohádka o Šipkové Růžence líbila, navíc nám všem připomenula, že ji pro děti napsal Bedřich Beneš Buchlovan, jehož jménem se knihovna pyšní. „Přijď v šest na Mariánské náměstí a přiveď s sebou děti...“ tak takhle nějak asi vylákal ke čtení posledního večerníčku herec David Vacke svého bývalého kolegu Zdeňka Kupku, který k nám přijel na návštěvu z Liberce. Nic netušící herec zrušeného Karlovarského divadla byl zatažen do čtení pohádek a ani se moc nebránil. Pohádky Miloše Macourka tentokrát přivedly k Rozárce převážně větší posluchače.

Náladu našeho Hradištského sluníčka umocnil také pondělní

koncert pořádaný v předvečer svátku Evropského dne hudby v prostorách Knihovny BBB, jejíž historickou budovou se krásně nesly melodie pěveckého sboru Svatopluk.

V úterý jsme v Redutním sále vhlásili výsledky naší literární soutěže Píšu povídky, píšu básně, tentokrát na téma Díky za pohádku. Sborníček vyšel tiskem a v elektronické podobě je vystaven na webu naší knihovny: <http://www.knihovnabbb.cz/sluzby/?q=cz/node/view/783> Odkaz najdete též v ČITÁRNÁCH: <http://citarny.web2u.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=388>, anebo u DTA: <http://wp.wpublisher.cz/malenyviny/index.php?ID=2279>

Ve středu Hradištské sluníčko pasovalo v Knihovně BBB prvňáčky základních škol našeho města na rytíře čteného slova. A že jich bylo! 189 x musela ředitelka Olga Marťanová pozvednout opravdický pasovací meč a vyslechnout slib nově pasovaných rytířů, že budou mít v úctě knihy i čtení. Za odměnu budou zapsáni jako noví čtenáři bez poplatků, aby si vyzkoušeli, jak je prima kamarádit se s knížkami.

Ve čtvrtek jsme uherskohradištským dětem představili našeho dětského kosmonauta Martina Formánka a zároveň je upozornili na další kolo vesmírného projektu rádia Domino a DTA.

Týdenní program v pátek ukončil rodinný film Řada nešťastných příhod, inspirovaný stejnojmennou řadou knih Lemony Snicketa. V naší knihovně jsou jeho knihy beznadějně rozpůjčeny a spolu s Harry Potterem přivádí ke čtení stále nové a nové čtenáře.

A už jenom fotografie nám připomínají náladu našeho týdenního festivalku k podpoře dětského čtenářství, jehož smyslem bylo přivést děti do knihovny, což se podařilo. Knížky k prázdninové pohodě si odnášeli nejen ti nově pasovaní.

Text a foto: oddělení pro děti KBBB detstke@knihovnabbb.cz

Za přírodou do knihovny

„Prosím tě, hlavně tam napiš, že jsme knihovna se vším všudy, co k tomu patří. Děláme všechno, co dělají kolegyně a kolegové v ostatních knihovnách,“ prosila mě vedoucí pobočky Městské knihovny

Domino vůbec nebylo jednoduché, děti musely znát souvislosti dění v přírodě

Havířov v Seifertově ulici MARTINA URBANČÍKOVÁ. Vedle půjčování, vyhledávání, doporučování literárních děl, rezervací, ale i upomínání, zařazování nových akvizic, vyřazování knih starých, čtenáři poničených, ztracených, vedle literárních besed a knihovnických lekcí, je EKOKOUTEK něco navíc. Něco podstatného, přínosného, potřebného...

› Ekokoutek funguje v pobočce v Seifertově ulici už pět let. Ovlivňuje tato skutečnost nějak činnost organizací, které se ve městě ekologií zabývají?

Spolupracujeme hlavně s Občanským sdružením Lučina, které nám z vlastních zdrojů poskytlo prvotní fond knížek. Nejdříve jsme přemýšleli, jak je budeme zpracovávat. Ozývaly se hlasy, že by nebylo vhodné ekokoutek vyčleňovat, že některé knihy patří do oblasti filozofie, některé do dopravy, mnohé jsou z přírodovědy...

Ekologie je totiž rozmanitá a provázaná s mnoha obory. Nakonec jsme si řekli, že přeci jen bude lepší vše vyčlenit, aby čtenáři měli literaturu věnovanou ekologii na jednom místě. S její pomocí, a dnes také s video a audiokazetami, děláme většinu akcí. Pro ekologickou literaturu vznikla i zvláštní signatura SEE.

› **Důležitý je ovšem také postoj města, tedy magistrátu. Využívá magistrát v této oblasti vaši práce?**

Přímo ne. Ale poskytli nám před čtyřmi lety grant na nákup knih a magnetofonových pásek s hlasy ptáků. Všechno je však provázané, protože mateřské i základní školy, studenti, učitelé, profesori, ti všichni vědí, že knihy s ekologickým zaměřením najdou právě u nás.

› **Mluvila jsi o akcích, budme tedy konkrétní. Máte EKOPO, tedy ekologické poslední pondělky, máte soustavu přednášek pro školy. Ekologická olympiáda, jejíž 6. ročník letos vyvrcholil, je vyústěním toho všeho?**

Ne, zmíněné programy mají různé zaměření. Ekologické pondělky probíhaly od loňského září do června a byly určeny dětským čtenářům knihovny, občas přišel i některý rodič. Chtěli jsme využít naší ekologické videotéky. Bylo nám líto, že lidé o ní mnoho nevěděli. Proto jsme vzali videokazety, připravili hry, soutěže, doplňovačky. Největší úspěch měla témata *Naše řeky* a *Naše šelmy*, vyvrcholením byla přednáška inženýra Szopa o včelách. Včelky si přinesl v proskleném rámečku, děti byly besedou nadšené. V průběhu roku sbíraly body do průkazek a potom dostaly odměny.

Každý rok pořádáme ekologické besedy, které rozesíláme a nabízíme základním školám. Učitelé si besedy objednávají. V délce jedné vyučovací hodiny je uzpůsobíme věku dětí. Připravili jsme různé

pracovní listy, které si musejí učitelky v dostatečném počtu namnožit. Právě tyto besedy dělají aktivisté občanského sdružení Lučina, my se na nich podílíme organizačně. Nejoblíbenější jsou *Meandry řeky Lučiny*. Dost žáků chodí na besedu *Má láska televize*, kde si děti vypočítají – podle hodin strávených každý den u televize – kolik času v životě před obrazovkou stráví. Mělo by je to přivést k tomu, aby ten čas využily jinak.

› **Napadla mě inovace: Moje láska počítač...**

No vidíš, to je možné. › **Chtěla bych se tě ale zeptat na Ekolympiádu, kterou jsme již zmínily a která má velký úspěch. Letos jsem se na ni byla podívat a zaslala jsem, jak je náročná. Pro organizátory i pro soutěžící. Pořádáte ji většinou v červnu, letos připadla na Den dětí. Mohla bys ji trochu přiblížit?**

Olympiáda vznikla proto, aby si děti, které k nám chodí na besedy, mohly vědomosti porovnat. Je to soutěž, pozvánky rozesíláme na základní školy nejen u nás v Havířově. Loni soutěžila dvě družstva z Trince, letos jedno z Rychvaldu. Zveme tedy školy, o kterých víme, že mají ekologické zaměření. Přihlásí se jich vždy kolem deseti. Klání je pro tříčlenné skupiny v mladší a starší kategorii, s dětmi přicházejí také vyučující. Družstva soutěží v jednotlivých disciplínách, soutěžící museli například poznávat na počítači různé druhy živočichů. Měli jsme také hodně těžké ekologické domino, které jako mnoho dalších soutěží, vymyslel Mgr. Přemysl Vaněk. Děti hledaly návaznosti na různé situace, které mohou v přírodě nastat. Dostaly také slepou mapu a šipky s názvy chráněných krajinných oblastí a musely je správně umístit. Jednou z disciplín byl slovníček ekologických pojmů.

Naše praktikantka vymyslela puzzle s tematikou odpadů. Na obrázcích vystřihaných z časopisů byly různé odpadky, děti je musely roztrždit a složit skládačku. Vše se snažíme pojmout zábavnou formou tak, aby se i cosi naučily. Dále jsme do soutěže zařadili disciplínu poznávání hlasů ptáků z pásek i cedéček, teď jsme například dostali krásné CD *Hlas pro tento den*. Hodně je využíváme na besedy, dokonce i na literární.

Sladká odměna v ekologických barvách...

Abych se však vrátila k olympiádě – děti poznávaly rostliny a ze zábavné krabice, v níž byly naházené různé přírodniny, šišky, kameny, kůra ze stromů a podobně, měly se zavazánými očima rozeznat, co si vlastně vytáhly. Družstva se vystřídala ve všech osmi disciplínách a dostávala body. Respektive penízky, za které si potom děti nakupovaly ceny. Vypsali jsme také dvě hlavní ceny pro družstva mladší a starší. Vyhlásili jsme ovšem ještě jednu zvláštní disciplínu – *Ekologický text pro jednotlivce*. Děti dostaly otázky s možnými odpověďmi a, b, c. Vyhodnotili jsme potom nejchytřejšího jednotlivce a nejchytřejší družstvo.

› **Nezačínala kdysi Ekolympiáda pod názvem Baterkiáda?**

Ano, na školách se sbíraly použité baterie, aby se děti naučily kupovat samodobíjecí. Dnes mohou na olympiádu přinést sesbírané baterie.

› Všechno, o čem jsme si povídaly, děláte s kolegyní navíc ke klasické knihovnické práci. Na nedávné, musím podotknout velmi vydařené mezinárodní konferenci pracovníků knihoven v Českém Těšíně se hodně mluvilo o komunitní práci jako o jedné z cest, kterou by se mohly knihovny v blízké budoucnosti vydat. Vám se tedy už pět let velmi dobře daří, řekněme zprostředkovat setkávání lidí s určitým cílem. Na závěr se chci zeptat, co bylo na úplném začátku? Odkud vyšel nápad věnovat se ekologické problematice?

Všechno vzešlo z občanského ekologického sdružení Lučina, je-

hož jsem také členkou. Kamarádi chtěli pro lidi dostupnou knihovnu, dostupné informace a naše Městská knihovna v Havířově vyšla této iniciativě vstříc. Snažíme se dnes všechno směřovat na ekovychovu, zejména na děti. Protože, když děti budou vědět všechno kupříkladu o odpadech, petláhev vyhodí jen tam, kam skutečně patří. Myslím si, že to je hlavní cíl.

Ale přece jen jsem na něco podstatného zapomněla. Když jsme začali, pořádaly se besedy nejen pro děti, ale i pro dospělé. Byl to vždy poslední čtvrtek v měsíci. Nejprve je organizovalo občanské sdružení Lučina v kulturním domě, jenže pak se zvýšily ceny vstupného a lidí už

nechodilo tolik. Tak jsme si řekli, že i besedy pro dospělé by mohly být u nás v knihovně. Za ta léta jsme pozvali spoustu odborníků, kteří mají k ekologii co říci, takže už nejsou besedy tak pravidelné. Snažíme se je připravovat jednou za dva měsíce, vždy poslední čtvrtek v měsíci. Ještě v kulturním domě přednášel kupříkladu profesor Erazim Kohák a bylo tam plno. U nás v knihovně zase sociolog Jan Keller z Masarykovy univerzity nebo Leoš Košťál z Beskydčanu, který hovořil o želvách. A mnoho, mnoho dalších.

Za rozhovor poděkovala

HANA DVOŘÁKOVÁ,

sucha@knih-havirov.cz

Foto Martina Urbančkové

HCA 2005

Tato zkratka oblétna svět. Značí známou skutečnost, že od narození Hanse Christiana Andersena již uplynulo 200 let. Odense, jeho rodiště, Dánsko, jeho rodné království a všichni čtenáři a titule vědí. Vědí, že ne každý den se rodí člověk nadaný citlivostí, fantazií a dokonalou fabulační schopností.

Městská knihovna v Prostějově udržuje přátelské, kolegiální i lidské kontakty s knihovny Centralbibliotek z Odense již velmi dlouho, od podzimu roku 1997. Není třeba zdůrazňovat, že se jedná o kontakty oboustranně prospěšné a také neformální. Jejich materializací, kromě řady dopisů, mailů a výměny nejrůznějších publikací, byly a jsou i dvě výstavy. Jedna byla instalována v Odense v roce 2003. Má tematiku Prostějova a jeho architektury. Druhá právě dorazila k nám. Je to 14 panelů s tematikou exlibris. Exlibris pak mají jeden námět – H. Ch. Andersen. Jsou díly především dánských umělců a jsou jemné a citlivé, výmluvné i přemýšlivé.

Na stovce grafik je autor, jeho rodné město, jeho rodný dům, dánská krajina a náměty jeho pohádek: Malá mořská víla, Činový voják, Pasáček vepřů, Ošklivé kačátko..., nemá smysl, abych zde vyjmenovával všechny Anderse-

Tuto kolekci jsme získali jako jedna z partnerských knihoven Centralbibliotek Odense. Je jedinou v našich zemích a je majetkem naší knihovny. Předpokládáme, že ji můžeme nechat putovat. Nemám pochyb, že projde knihovnou s patřičnou pozorností. Zakočil bych větou známou spíše z inzertní rubriky: Výstavu zapůjčíte. Jen do dobrých rukou.

MILOŠ KVAPIL (q@knihovna.cz)

Foto archiv knihovny

Malý výlet do historie

V týdnu od 20. do 24. června letošního roku proběhlo v oddělení pro děti a mládež v Karviné Novém Městě poslední, předprázdníkové knihovnické čtení, kterého se zúčastnilo 46 dětí. Navázali jsme na setkání malých čtenářů, kde si čteme, povídáme a přibližujeme knihy na dané téma. Tentokrát jsme se s knihomolíky prošli po dávných časech našeho státu. Knihovnické čtení neslo název *Malý výlet do historie*. Nechtěli jsme suplovat výuku dějepisu na základních školách, ale přiblížit naši historii humorně a neotřele, představit návštěvníkům fond, který se tímto tématem zabírá.

První den jsme sledovali stopu osídlování našeho území. Poopravili jsme mylný názor na to, že prvními obyvateli byli Slované a také omyl o praotci Čechovi. Připomněli jsme si *Staré pověsti české*, pověst o Libuši a taky jak to bylo

s Přemyslem Oráčem. Ve svém pochodu dějinami jsme neopomněli na všechna knížata, pověst o Břetislavovi a Jitce, Boženě a Oldřichovi. Povídání, které bylo doplněno ukázkami z knih, ukončila tajemná hádanka, na níž měli knihomolci odpovědět, zda je to pravda, či ne.

Druhý den byl ve znamení našeho nejvýznamnějšího rodu – Přemyslovců. Kde se vzali a proč v našich dějinách hráli tak významnou roli, jak se podepsali na dalším běhu naší historie. A nezapomněli jsme ani na ženy a povídali a četli si o životě Anežky České, i o tom, že byla za své skutky blahořečená.

V dalším dnu jsme udělali pomyslný skok až do 16. a 17. století. Podívali jsme se na dvůr Rudolfa II., povídali si o tom, že miloval a živil mnoho mágů, vědců, ale i různých podvodníků. Připomněli jsme si i filmy, nejznámější *Císa-*

řův pekař a Pekařův císař, prošli se Prahou s *Pověstmi V. Cibuly*, vzpomněli jsme i Golema. Neobešli jsme ani popravu 21 českých pánů a i dobu pobělohorskou.

Poslední den knihomolci dostali úkol – připravit si povídání a literaturu ke všem válkám, revolucím a atentátům. Byť tyto události byly většinou krvavé, podepsaly se na historii naší vlasti a taky k ní patří. Nakonec jsme si i my udělali malou volbu Největšího Čecha. A jak dopadlo pořadí? První místo obsadil jako v televizní anketě Karel IV. – Otec vlasti, na místě druhém praotec Čech a na třetím Jaromír Jágr.

V budoucnosti chystáme opět knihovnické čtení na téma strašidla a duchové, které je na podzim nejžádanější. Na přání čtenářů připravujeme i čtení z dobrodružných knih a také vánoční čtení.

YVONA KOZUBKOVÁ

V rokycanské knihovně děti soutěží o Fénixův pohár

V dětském oddělení Městské knihovny v Rokycanech se usídlil Modrý Fénix. Pod touto přezdívkou vystupuje 14letá čtenářka Mirjam Tydlitátová, která se v knihovně cítí jako doma, a pomáhá knihovnicím oslovovat další dětské čtenáře. Mirjam je autorkou webových stránek, na nichž návštěvníci naleznou tipy na knihy, zajímavosti o knihách, rozhovory se zajímavými lidmi, kvízy, komiksy a příspěvky malých čtenářů. Vedle toho připravuje spolu s knihovnicí dětského oddělení čtenářskou soutěž, která se letos setkala u dětí s příznivým ohlase. Po literárních ostrovech pro-
vázal děti sám Robinson Crusoe.

Na každém ostrově čekal děti tip na knihu, kterou si měly přečíst, aby mohly zodpovědět přípravnou otázku. Za správnou odpověď se udělovaly body. Soutěžící si přečetli např. *Gulliverovy cesty* od Jonathana Swifta, *Čechurovu Čítanku pro začínající detektivy*, *Devatero pohádek* od Karla Čapka nebo *Čarodějův klobouk* finské autorky Tove Janssonové.

Vyhodnocení soutěže a předávání odměn proběhlo v knihovně jedno sobotní dopoledne na konci školního roku. Vítěz si odnášel diplom, knižní odměnu a putovní pohár Modrého Fénixe. První tři soutěžící získali navíc hodinu práce na internetu zdarma.

Čtenářská soutěž pro děti bude opět pokračovat v září. Průvodcem po literárních planetách jim bude Malý princ. Na každé planetě čeká děti odkaz na knihu, kterou si mají přečíst, aby mohly zodpovědět zadanou otázku. Tentokrát je rozdělíme do věkových kategorií a připravíme vhodnou četbu. Podrobné podmínky nové soutěže najdou čtenáři na nástěnce v půjčovně dětského oddělení, nebo na webových stránkách na adrese:

www.mesto.rokycany.cz/knihovna/meziostrovi/meziostrovi.htm

JARMILA KYSELÁ

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Městská knihovna v Helsinkách připravila WWW službu pro imigranty. Jedná se o www stránky nazvané MultiCultural Library (MCL, Multikulturní knihovna). Zájemci na nich najdou praktické rady a informace k různým situacím, ve kterých se v nové vlasti ocitnou. Tvůrci začínají už tím, co budoucí přistěhovalec potřebuje vědět před definitivním rozhodnutím, už při prvních úvahách o přesídlení do Finska. Dále shromáždili odkazy, které poskytují pomoc při hledání práce a bydlení. Některé informace o finské společnosti a kultuře byly vytvořeny na míru pro přistěhovatele. Na stránkách je také odkaz na vícejazyčné knihovnické služby, které knihovna poskytuje už od r. 1995. Jedná se skutečně o služby pro etnické menšiny a přistěhovatele, zřejmě s předpokladem určitého očekávaného znevýhodnění. To vysvětluje, proč do nich nejsou zahrnuty veškeré cizojazyčné fondy. Je to naprosto jasné, pokud jde o hlavní evropské jazyky, ale ve finských poměrech nejsou patrně mezi potřebné etnické menšiny zahrnuty Finům příbuzní Estonci. Ke stažení je na stránkách připravena také informační brožura v různých jazycích – buď početných národnostních skupin, nebo v jazycích obecně známých. V případě angličtiny, švédštiny a finštiny je na výběr také zjednodušená verze pro snadné čtení.
<http://pandora.lib.hel.fi/mcl/english/>

Mediatéka Jeana Cocteaua (Médiathèque Jean Cocteau) v Saint-Seurin sur l' Isle (blízko Bordeaux) byla otevřena loni. Mediatéka byla vybudována především péčí města. Ve fondu má asi 12 000 tištěných svazků a 900 audiovizuálních dokumentů. Největší popularitě se těší audiovizuální zdroje, které tvoří 7 % fondu a zároveň 22 % všech výpůjček za první půlrok činnosti knihovny.
(Bibliotekarz. – č. 4 (2005), s. 26)

Letos na jaře vyvolal velký zájem objev neznámého zlomku latinského rukopisu Dalimilovy kroniky a jeho získání do fondů české národní knihovny. Dalimilovu kroniku najdeme také na www stránkách TITUS (Tezaurus indoevropských textů a jazyků, Thesaurus Indogermanischer Text- und Sprachmaterialien). Tam je zveřejněna digitalizovaná stránka z kroniky jako příklad staročeského textu. Připojena je i plnotextová verze česká i německá, bohužel

před náhodnými návštěvníky chráněná heslem. TITUS je společný projekt několika institucí: Ústavu komparativní lingvistiky Univerzity Johanna Wolfganga Goetha ve Frankfurtu nad Mohanem, Ústavu Blízkého východu a Afriky Karlovy univerzity v Praze, Kodaňské univerzity a katedry klasické filologie a romanistiky Univerzity v Oviedu.
<http://titus.fkidg1.uni-frankfurt.de/didact/idg/slav/dalmlbs.htm>

Na některých knihovnických pracovištích jsou shromažďovány nezapomenutelné výroky poskytovatelů i uživatelů knihovnických služeb. Tomuto sběratelskému koníčku vychází vsříc i sbírka citátů o knihovnicích a knihovnách na oficiálních stránkách IFLA. Pojetí je samozřejmě mnohem důstojnější. Na stránkách IFLA jsou shromažďovány moudré výroky a jsou-li vtipné, pak uvážené. Autory bývají často velmi významné osobnosti. Jeden příklad za všechny: Problém střetu mezi uchováváním a půjčováním knih vyjadřuje arabské přísloví: „Ten, kdo půjčí knihu, je hlupák. Ten, kdo ji vrátí, je ještě větší hlupák.“
(http://www.ifla.org/l/humour/subj.htm)

Skotská národní knihovna (National Library of Scotland) získala díky grantu Heritage Lottery Fund archiv nakladatelské rodiny Murrayových. Zakladatelem rodu byl John Murray I., rodák z Edinburghu, povoláním důstojník. V r. 1768 si koupil knižní obchod v Londýně. Jeho následník John Murray II. vytvořil ze zděděného obchodu jedno z nejvýznamnějších a nejlivnějších britských nakladatelství. Archiv obsahuje přes 150 000 položek, mezi nimi např. rukopisy a korespondenci Jane Austenové, lorda Byrona, Sira Waltera Scotta. Pokrývá období mezi lety 1768–1920 a je jedním z nejvýznamnějších archivů tohoto typu. Archiv nabídl knihovně ke koupi současný nositel rodinné tradice Murrayových. Národní knihovna nyní připravuje plány na využití archivu – výstavy, zveřejnění na www. John Murray VII. věnoval knihovně 3 miliony liber na pokrytí nákladů s digitalizací a přípravou výstav. Na www stránce knihovny je již např. vystaven průvodce výstavou Four o'Clock Friends, která se konala v dubnu a květnu 2004. Název odkazuje na čaje o čtvrté, na kterých se v domě nakladatele Murraye scházely dnešní klasikové literárního světa. Šlo o tradici, kterou rodina dodržovala 200 let.
(http://www.nls.uk/jma/ a Quarto: Newsletter of the National Library of Scotland. – 17 (2005), nestr.)

KNIHOVNICTVÍ Teorie. Řízení a organizace

Bibliothek 2007 : Projektinformationen. / Knihovna 2007 : projektové informace. / Gütersloh : Verlag Bertelsmann Stiftung, 2004. – 43 s.

Kfe 7.428/B

Bibliothek 2007 : Strategienkonzept / Gabriele Beger [et al.]. / Knihovna 2007 : strategický plán. / Gütersloh : Verlag Bertelsmann Stiftung, 2004. – 43 s.

Kfe 7.427/B

Das bibliothekarische Gedächtnis : Aspekte der Erinnerungskultur an braune Zeiten im deutschen Bibliothekswesen / hrsg. von S. Kuttner und B. Reifenberg. / Knihovnické paměti : aspekty kulturních vzpomínek na dobu „národního socialismu“ v německém knihovnictví. / Marburg : Marburger Universitätsbund, 2004. – 110 s. – (Schriften der Universitätsbibliothek Marburg, 119)

G 179817

CROWTHER, Janet L. – TROTT, Barry: Partnering with purpose : a guide to strategic partnership development for libraries and other organizations. / Cílené partnerství : příručka k rozvoji strategie partnerství pro knihovny a ostatní organizace. / Westport : Libraries Unlimited, 2004. – 142 s.

Kg 35.631

ČSN ISO 10161-1 (01 0125) Informace a dokumentace – propojení otevřených systémů – specifikace aplikačního protokolu pro meziknihovní výpůjčky. Část 1, Specifikace protokolu / zpracovatel Josef Tykač. Praha: Český normalizační institut, 2001. – 139 s. : il.

Kk 35.649

ČSN ISO 10161-1 (01 0125) Informace a dokumentace – propojení otevřených systémů – specifikace aplikačního protokolu pro meziknihovní výpůjčky. Část 2, Specifikace protokolu. Změna 2 / zpracovatel Josef Tykač. Praha: Český normalizační institut, 2005. – 6 s. : il.

Kk 35.648

Deutscher Bibliotheksverband : Jahrbuch 2002/2003 / hrsg. F. Geißelmann, Claudia Lux. / Svaz německých knihovníků : ročenka 2002/2003. / Berlin : Deutscher Bibliotheksverband, 2004. – 64 s. : il.

Kp 7.658/B

Dictionary of archival terminology : english and french with equivalents in dutch, german, italian, russian and spanish / ed. by Peter Walne. – 2nd rev. ed. / Slovník archivní terminologie : anglický a francouzský s ekvivalenty v holandštině, němčině, italštině, ruštině a španělštině. / München : Saur, 1988. – 212 s. – (ICA Handbooks Series ; vol. 7)

Zfb 35.599

HLAVÁČEK, Ivan : Knihy a knihovny v českém středověku : (studie k jejich dějinám do husitství). Praha: Karolinum, 2005. – 395 s.

Kda 35.868
Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004–2010 / Ministerstvo kultury České republiky. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2004. – 50 s. : il.

Kj 35.669

Využití strukturálních fondů EU v knihovnách ČR : rešerše / zpracoval Jindřich Pilař. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2005. – 9 záznamů

Kjf 4/2005

Organizace knihovních fondů

Bibliotekarju o konservaciji dokumentov : učebno-metodičkoje posobje / avtory i sostaviteli: S. A. Dobrusina, Je. S. Černina, Z. P. Dvorjašina. / Knihovníkovi o konzervaci dokumentů : příručka. / Sankt-Peterburg: Rossijskaja nacionalnaja biblioteka, 2004. – 44 s.

Olb 7.584/B

BOWMAN, J. H. : Essential Dewey. / Zákklady Deweyho třídění. London: Facet, 2005. – 150 s.

Of 35.666

Firmy zabývající se digitalizací dokumentů : rešerše / zpracoval Jindřich Pilař. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2005. – 15 záznamů.

OI 1/2005

GORMAN, Michael : The concise AACR2 : based on AACR2 2002 revision, 2004 update. - 4th ed. / Stručná anglo-americká katalogizační pravidla : založena na revizi AACR2 2002, aktualizace 2004. / Chicago: American Library Association, 2004. – 179 s.

Od 35.554

Sítě knihoven

CONABIP : Comisión Nacional Protectora de Biliotecas Populares. / Národní komise pro ochranu veřejných knihoven. / Buenos Aires: CONABIP, [2004 ?]. – 10 s. : il.

Teb 7.633/B

Knihovna a informační centrum, virtuální knihovna – základní dokumenty pro praxi : rešerše / zpracoval Jindřich Pilař. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2005. – 165 záznamů.

Ts 3/2005

Knihovny pro všechny : role veřejných knihoven v multikulturní společnosti. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2005. – 106 s. : il.

Sbd 7.694/B

Kraj Vysočina : veřejné knihovny v roce 2004. [Kroměříž : Knihovna Kroměřížska], 2005. – 23. s., [12] l. příl. : barevil.

Kqn 7.666/B

**Vybráno z databáze NIPOS
Článeková bibliografie**

DOBŘENICE (590 obyv., okres Hradec Králové) • Místní knihovna v Dobřenicích otevřela 19. 5. nové oddělení pro děti. Rozšíření knihovny, která sídlí na obecním úřadu, stálo 30 000 Kč. Knihovna eviduje 7000 knih a ročně přibírá 150 svazků. (Hradecké noviny, 20. 5. 2005)

HORAŽĎOVICE (6000 obyv., okres Klatovy) • Městská knihovna v Horažďovicích získala na projekt Děti a čtení 22 000 Kč. Polovinu z této sumy poskytlne ministerstvo kultury a zbývající část slíbilo uhradit město. Projekt se zaměřuje na besedy s autory a ilustrátory dětských knih, které mají přispět ke zvýšení zájmu dětí o četbu. (Klatovský deník, 6. 6. 2005)

JINDŘICHŮV HRADEC (23 000 obyv.) • Městské knihovně v Jindřichově Hradci a dalším veřejným knihovnám v regionu věnovala své dvě zatím poslední knihy Emma Jarošová, která v r. 1968 emigrovala a dnes žije v Kanadě. Ve své tvorbě se však stále vrací do rodného kraje. První z těchto publikací se jmenuje Zpěvohra raného dětství a má podtitul Literární obrazy z Jindřichova Hradce a z jihočeského kraje z let 1949–1958. Přináší zajímavé informace o tehdejších významných osobnostech města i kulturního života. Především národopisně cenným počinem je druhý titul, vydaný pod názvem Paměti jihočeského sedláka a selky aneb Památník rodinné lásky. Tyto „obrazy ze života vesničanů před 100 lety v jindřichohradeckém kraji – župa českobudějovická“ zachycují kromě jiného zvyky, občeje a uchovávané tradice venkovského života regionu. (Jindřichohradecký zpravodaj, č. 6, 2005)

KARLOVY VARY (55 000 obyv.) • V červnu instalovali ve studijním oddělení a Balneologické knihovně, které jsou součástí Krajské knihovny v Karlových Varech, nový knihovní systém Aleph 500. Tato novinka výrazně usnadní komunikaci mezi čtenáři a knihovníky, protože systém je užíván Národní knihovnou ČR a velkými světovými knihovnami. (Karlovarské noviny, 6. 6. 2005)

KLADNO (72 000 obyv.) • Celoroční přírůstek knihovního fondu Středočeské vědecké knihovny v Kladně vloni dosáhl zhruba 21 000 jednotek, z toho

bylo asi 18 000 knih, 2000–3000 norem a hudebních nosičů a 2700 periodik. (Kladenský deník, 19. 5. 2005)

PRAHA 14 • Pražská Městská knihovna má od 20. 6. již 22 plně automatizovaných poboček. Digitální databáze a připojení na internet se dočkala knihovna na Černém Mostě v Praze 14. Pro její pracovníky i čtenáře tato změna přinese zrychlení a přehlednější výpůjčnický systém. Náklady na úpravy činily 200 000 Kč. Podle ředitele Městské knihovny T. Řeháka by si Černý Most, jehož specifickým je velké množství dětských čtenářů, zasloužil knihovnu zcela novou a alespoň tak velkou, jakou mají čtenáři např. na sídlišťích Bohnice či Jižní Město. (Metro, 21. 6. 2005)

PRAHA 6 • Po dokončení zkušebního provozu internetu je od ledna 2004 v knihovně v pražském Suchbale internetová studovna k dispozici už i široké veřejnosti a těší se velkému zájmu. Uživatelé tu platí za hodinu pouhých 20 Kč, zájemcům je poskytován výhodný paušál. Registrační poplatek pro dospělé (kromě důchodců) na rok činí 100 Kč, příplatek na internet 50 Kč. Pro děti do 15 let stojí registrace a příplatek na internet po 20 Kč, studenti a důchodci platí za obojí po 50 Kč. V loňském roce využilo služeb knihovny zhruba tisíc místních občanů. (Večerník Praha, 22. 6. 2005)

TÁBOR (37 000 obyv.) • Historie Veřejné knihovny v Táboře začíná v r. 1897. Po téměř 100 letech – v r. 1992 – jako jedna z prvních v republice zahájila automatizovaný provoz. Tehdy také začala rozsáhlá rekonstrukce objektu. Celková inovace trvala tři roky a financoval ji tehdejší okresní úřad. Po celou dobu rekonstrukce knihovna nepřerušila provoz. Po zániku okresních úřadů přešla k 1. 1. 2003 pod město. V současné době má ve fondu kolem 136 000 svazků. V loňském roce evidovala téměř 8000 čtenářů, znamenala 148 000 návštěvníků a 452 000 výpůjček. Na letošní rok si tato knihovna naplánovala nákup nových knih, CD a periodik za téměř 2 mil. Kč. (Táborské listy, 22. 6. 2005)

ÚTVINA (510 obyv., okres Karlovy Vary) • Místní knihovna v Útvině od obce každoročně dostává 10 000 Kč na nákup nových knih. Svůj knihovní fond měsíčně doplňuje a obměňuje ve spolupráci s Krajskou knihovnou v Karlových Varech. (Obce Útvin, č. 1, 2005)

—**Dotaz:** Co soudí anglická veřejnost o programu Bookstart?

—**Odpověď:** Každé dítě do čtyř let dostane v akci *Bookstart* (volný překlad: *Začínáme s knihami*), zahájené ministryní školství, zdarma knihy, aby mělo kladný vztah k četbě. Část veřejnosti se k tomu staví kriticky – noviny o oznámení ministryně informovaly pod titulky jako *Free books for children a £27m gimmick* (*Bezplatné knihy pro děti – trik za 27 milionů*) nebo *Free books for children in £27m giveaway* (*Bezplatné knihy pro děti - reklama za 27 milionů*). Slovo „gimmick“ znamená trik a „giveaway“ laciná reklama.

Původní program Bookstart vznikl ve spolupráci birminghamských zdravotníků a knihovníků před více než dvanácti lety. Grant na to dostali od dobročinné organizace *Unwin Charitable Trust*. Program spočíval v tom, že malé děti při jedné z povinných pediatrických kontrol dostaly knížku a přihlášku do knihovny. Postupně se tento program dostal i do jiných měst za finanční podpory firmy *Sainsbury*. Před rokem přijal odpovědnost za financování stát a letos byl program rozšířen na celou zemi a na tři období v životě každého dítěte do čtyř let.

Ve věku 12 měsíců dostane dítě plátěnou tašku s dvěma knihami tištěnými na tvrdé lepence, jednu obyčejnou knihu říkadel a pozvánku do knihovny.

Batole ve věku 18 až 30 měsíců dostane červenou silonovou brašnu, ve které jsou dvě knihy, omalovánky a barevné tužky, seznam doporučené četby a rady rodičům.

Děti ve věku 36 až 48 měsíců dostanou „pokladnici“, ve které jsou dvě obrázkové knihy, omalovánky, barevné tužky a rady rodičům.

Činnost programu *Bookstart* byla od samého začátku spojena s výzkumem četby. Podrobnosti o publikacích, týkajících se tohoto výzkumu, se najdou na internetové stránce www.bookstart.co.uk.

Bookstart také podporuje akci *Talk to Your Baby* (*Povídejte si se svým dítětem*), kterou řídí *National Literacy Trust* (www.literacytrust.org.uk). Psychologové zjistili, že děti, na které rodiče mluví od narození, se naučí snadno číst a ve škole se dobře učí.

Na první pohled vypadá tento projekt velice chvályhodně. Opírá se o výzkum a několikaleté zkušenosti. Proč se tedy část veřejného mínění staví k projektu s odstupem?

Myslím, že důvod spočívá v celkové krizi anglického školství, které se přes všechno úsilí ministerstva nevylepšuje dost rychle. Zeptala jsem se na to matky dvou dětí a ona mi napsala:

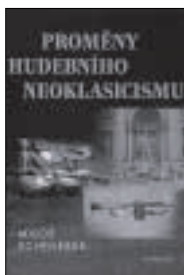
„*Mám dojem, že obdarovávání malých dětí knihami se podobá zalepování praskliny ve zdi tapetou. Co je platné, že jsem svým dětem četla a učila je lásce ke knize, když učitel rozhodl, že moje dcera smí používat školní knihovnu jen jednou za měsíc a nechal ji sedět v lavici nad knihou, kterou už měla dávno přečtenou...*“

Tato absurdní situace mohla být způsobena různými příčinami: třeba škola neměla knihovnu, učitel byl přepracovaný, třída byla příliš početná, učitel se věnoval dětem, které neuměly číst a zanedbával ty ostatní, škola neměla peníze na nákup nových knih...

Je možné, že tato záčka měla smůlu a že její případ je ojedinělý. Reakce veřejnosti na novou akci však naznačuje, že nedostatky ve školství pociťuje více rodičů a raději by viděli, kdyby těch 27 milionů liber bylo investováno do z kvalitnějšího základního vzdělání.

Čtenář se omlouvá >

za to, že v minulém čísle u článku na pokračování Digitální projekty a programy v České republice a v angloamerické oblasti (s. 251) nebylo uvedeno jméno autorky, již je VESNA ŠKODOVÁ. Autorce i našim čtenářům se omlouváme.

Miloš Schmierer
Proměny hudebního neoklasicismu

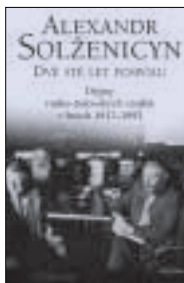
Kniha se zabývá vývojem neoklasicismu, jednoho z hlavních proudů artificiální hudby, v průběhu 20. století. Autor, který již dříve vydal v Akademii velmi úspěšný první díl publikace Svět hudby 20. století, sleduje vývojové proměny tohoto uměleckého směru a přináší zasvěcené rozборы děl předních hudebních skladatelů 20. století (O. Respighiho, A. Honnegera, S. Prokofjeva a mnoha dalších, mimo jiné také našeho B. Martinů), doplněné notovými příklady.

- 272 str., váz., cena 360 Kč

Jiří Olšovský
Slovník filosofických pojmů současnosti

Skutečnost se neustále vyvíjí, mění a podle toho dochází ke změnám i v lidském myšlení. Aby mohl být člověk se svým vědomím na úrovni doby, měl by rozumět základním filosofickým pojmům: jen tak je bude moci náležitě používat. Slovník ve svém druhém, podstatně prohloubeném a rozšířeném vydání obrází základní pohyby současného myšlení. Přístupnou formou přibližuje tu oblast vědění, která je nejdůležitější, která sahá k pramenům lidského života a vši existence. Pojmy na sebe navzájem odkazují, takže v celku vytvářejí skutečnou filosofickou encyklopedii, jež se zaměřuje na nejdůležitější věci a nově se rodící pojmy či pojmy pozapomenuté, jež ale mají pro dnešek svou důležitost.

- 256 str., váz., cena 225 Kč

Alexandr Solženicyn
Dvě stě let pospolu 2. díl
Dějiny rusko-židovských vztahů v období 1917–1995

Alexandr Solženicyn během padesáti let při práci na dějinách ruské revoluce nashromáždil obrovské množství materiálu, jehož část se rozhodl použít pro historickou studii o rusko-židovských vztazích v letech 1795–1995. V prvním díle (V předrevolučním Rusku), který vydala Academia v roce 2004, se zabývá časovým úsekem vymezeným lety 1795 až 1916. Díl druhý (V sovětském období) navazuje rokem 1917 a končí 1995.

- 440 str., váz. s přebalem, cena 355 Kč

Rudolf Zrůbek

Jaro, léto, podzim, zima / Duchovní dědictví Orlických hor

Etnografická studie, dělená kalendářními obdobími, zahrnující slovesné, hudební a jiné projevy či tradice českých, ale i německých obyvatel podhůří Orlických hor, jež od svého mládí sbíral a zapisoval tamní rodák a etnograf Rudolf Zrůbek.

- 344 str., váz., cena 250 Kč

Vratislav Doubek
Česká politika a Rusko 1848–1914

Kniha se zabývá zrodem českých politických elit v průběhu 19. století a jejich vymezováním vůči rozvíjejícímu se slovanskému světu v čele s Ruskem. Chápání ruské otázky bylo klíčovým faktorem při formování moderní české politiky. Obraz Ruska, z nejružnějších příčin dobově velice blízké a inspirativní veličiny, si Češi vytvářeli po desetiletí. Ať si to jejich představitelé uvědomovali, či nikoli, diskuse o vztahu k východní mocnosti a tamní společnosti dávala vyniknout specificky českým zájmům a cílům. Poznání tehdejších snah, nejistot a nadějí, stejně jako víry a odvahy ke hledání optimálních cest může být poučné i dnes.

- 320 str., váz. s přebalem, 8 str. obr. příl., cena 295 Kč

ACADEMIA

nakladatelství AV ČR,
 Legerova 61, 120 00 Praha 2

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6-Suchbátol nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na www.academia.cz

VEŘEJNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.